

**ANÀLISI DE LES EINES TIC UTILITZADES A  
TRES ESCOLES BRESSOL PER A RELACIONAR-  
SE I COMUNICAR-SE AMB LES FAMÍLIES I  
ELABORACIÓ D'UNA GUIA PER A L'ELECCIÓ  
D'EINES TIC COM A MITJÀ DE RELACIÓ**

Treball Final de Grau de Mestre d'Educació Infantil

Irene Sanchez Garrote

Curs 2012/2013

Tutora: Meritxell Cortada Pujol

Vic, 17 de maig de 2013



## **Resum**

---

A l'escola bressol el vincle entre equip educatiu i família és de gran importància i, en la societat canviant en la que vivim, és important cercar noves vies de comunicació. Aquesta recerca és un estudi de casos de l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família a tres escoles bressol. Amb l'objectiu de descriure i analitzar aquestes eines s'utilitzen entrevistes, qüestionaris i anàlisi de documents com a instruments de recollida de dades. Els resultats mostren que les eines més utilitzades són el blog i el correu electrònic amb la funció d'informar a les famílies. Aquestes dades permeten identificar l'ús, la funció i els destinataris com a criteris necessaris per a escollir l'eina TIC més adient per a la relació família-escola d'un centre, i per elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre els dos agents educatius.

Paraules clau: relació família i escola, escola bressol, comunicació amb eines TIC, guia per a l'elecció d'eines TIC.

## **Abstract**

---

In the nursery school the link between educational team and family is very important and, in the rapidly changing society where we are currently living, is necessary to look for new ways of communication. This research is a case study about the use of ICT tools as a way of communication between school and family in three nursery schools. With the aim of describing and analyzing these tools we use interviews, questionnaires and analysis of documents. The results show that the tools which are more used are blogs and emails, with informative functions. This data allow us to identify the use, the purpose and the receivers as the necessary criteria for choosing the most appropriate ICT tool for family-school relationship in a center, and to develop a guide for the election of the most adequate ICT tool to use as a connection way between the two educational agents.

Key words: family-school relationship, nursery school, communication with ICT tools, guide to select ICT tools.

## **Agraïments**

A la Meritxell, tutora d'aquest Treball Final de Grau, per la seva paciència, dedicació, entrega i ajuda.

A en Jordi i la Mar per la seva confiança i suport al llarg del procés.

A les mestres i les famílies de les escoles per la seva atenció i participació en aquesta recerca, perquè sense elles aquest treball no hagués estat possible.

I a familiars i amics pel recolzament rebut durant aquest últim any.

# Índex

<b>1. Introducció .....</b>	<b>5</b>
1.1. Justificació .....	5
1.2. Plantejament del problema .....	6
1.3. Procés seguit .....	7
<b>2. Marc teòric .....</b>	<b>9</b>
2.1. Família .....	9
2.1.1. L'evolució del sistema familiar i la família del segle XXI.....	9
2.2. Escola .....	11
2.2.1. Les escoles bressol .....	12
2.3. TIC.....	13
2.3.1. Eines o aplicacions TIC .....	15
2.4. Relació família i escola.....	15
2.4.1. Les relacions família i escola a l'escola bressol .....	18
2.5. Relació família i TIC .....	20
2.6. Relació escola i TIC .....	22
2.7. Relació escola, família i TIC .....	25
<b>3. Pregunta inicial i objectius.....</b>	<b>27</b>
<b>4. Anàlisi de l'ús de les TIC en la relació escola i família a tres escoles bressol .....</b>	<b>28</b>
4.1. Metodologia.....	28
4.1.1. Orientacions metodològiques .....	28

4.1.2. Descripció del context i de la mostra .....	29
4.1.3. Els instruments de recollida de dades .....	30
4.1.4. Procediment .....	35
4.2. Resultats .....	36
4.2.1. Matriu general.....	36
4.2.2. Triangulació de les dades .....	42
4.3. Discussió.....	51
<b>5. Elaboració d'una guia per a l'elecció d'eines TIC en la relació escola i família</b>	<b>54</b>
5.1. Metodologia.....	54
5.2. Guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família...	54
<b>6. Conclusions .....</b>	<b>58</b>
6.1. Conclusions en relació als objectius de la recerca.....	58
6.2. Conclusions en relació a l'aprenentatge .....	60
<b>7. Limitacions i perspectives de futur .....</b>	<b>62</b>
<b>8. Referències .....</b>	<b>64</b>

## **1. Introducció**

Aquest Treball Final de Grau (TFG) és un anàlisi de les eines TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) utilitzades a tres escoles bressol per relacionar-se i comunicar-se amb les famílies, i a partir del coneixement de la situació actual en aquestes escoles dissenyar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família.

En aquesta introducció s'exposa la justificació del tema de treball, el plantejament del problema i el procés seguit per portar-lo a terme.

### **1.1. Justificació**

El tema de la recerca es centra en estudiar com les escoles bressol utilitzen les TIC per relacionar-se amb les famílies per tal de poder fer una aportació pràctica sobre el tema. Es tracta d'analitzar, des d'un punt de vista teòric i pràctic, com són la comunicació i les relacions entre família i escola mitjançant eines TIC a tres escoles bressol i dissenyar una guia per a l'elecció d'aquestes eines.

Aquest estudi sorgeix del meu interès per les noves tecnologies i del seu ús a l'educació. El meu entusiasme per tot el que fa referència a les TIC ve de lluny, i el meu professor d'informàtica a l'escola en té part de culpa perquè va ser ell qui em va contagiar la seva curiositat pel món de les noves tecnologies i em va animar a estudiar Informàtica. Al finalitzar els estudis tècnics vaig decidir estudiar Magisteri, moment en que em vaig plantejar la manera de relacionar l'educació amb les TIC i per això vaig optar per cursar l'itinerari en Tecnologies de la Informació i la Comunicació a l'Escola i així conèixer estratègies per integrar les TIC a l'educació.

Així doncs, ha estat la meua curiositat, des de sempre, per les noves tecnologies, els meus estudis en Informàtica i la meua actual formació en Mestre d'Educació Infantil el que m'ha fet reflexionar sobre com integrar les TIC a l'escola i plantejar-me un tema de recerca relacionat amb les noves tecnologies. També la preocupació, com a futura mestra, per poder-me relacionar amb famílies de característiques diverses m'ha obert la curiositat per conèixer quines eines TIC poden afavorir la comunicació entre els diferents agents educatius.

Des d'un punt de vista acadèmic he triat aquest àmbit temàtic per relacionar-lo amb el meu itinerari i també perquè al realitzar les meves Pràctiques II en una escola bressol em vaig adonar de la importància de les relacions entre família i escola al llarg d'aquesta primera etapa educativa no obligatoria.

Fruit de la meva simpàtia per les TIC, de la meva experiència a l'escola i d'observar la importància de les relacions entre família i escola a l'etapa zero-tres sorgeix el meu interès per fer un estudi sobre com s'utilitzen les noves tecnologies per comunicar-se amb les famílies a diferents escoles bressol, per conèixer les relacions que es poden establir entre escola bressol, TIC i família i per dissenyar una guia per a l'elecció d'algunes eines TIC com a mitjà de comunicació entre els agents educatius.

L'experiència em diu que algunes escoles bressol utilitzen Internet com a canal de comunicació amb les famílies, per això amb aquesta recerca es vol conèixer quines eines TIC i especialment aplicacions web utilitzen a les escoles bressol per potenciar la relació família-escola.

## **1.2. Plantejament del problema**

Com anomena Comellas (2009), la responsabilitat educativa és compartida entre la família i l'escola, fet que posa en evidència la necessitat que comparteixin criteris i mantinguin una comunicació constant. La societat és canviant i per això l'escola ha de cercar noves formes de comunicació, i els recursos TIC poden ser un mitjà més en la relació entre família i escola.

Partint de la idea que avui dia els centres utilitzen els blogs com a principal eina digital per obrir la interacció amb els pares i mares (Balagué i Zayas, 2007) i emmarcant-se en referents teòrics sobre la societat de la informació i del coneixement (Castells, 2002-2003), la innovació educativa i tecnològica (Coll, 2012) i les relacions família-escola (Pérez, 2003) es pretén analitzar com utilitzen les eines TIC a tres escoles bressol catalanes per a comunicar-se i relacionar-se amb les famílies i elaborar una guia per a l'elecció d'aquestes eines.

D'aquest plantejament sorgeixen dos fites: la primera on es pretén comprendre l'ús que tres escoles bressol fan de les eines TIC per comunicar-se amb les famílies; i la segona,



on a partir de les dades recollides, es vol elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de comunicació i de relació entre escola i família.

Per tant, es vol analitzar el paper que tenen les TIC en la relació i la comunicació entre família i escola a la societat actual, recollir la informació necessària per fer un estat de la qüestió i utilitzar aquestes dades per elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família.

### **1.3. Procés seguit**

Aquesta recerca s'inicia al maig del 2012 amb l'entrega de la proposta de Treball Final de Grau i escollint l'assignatura de Recerca Educativa com a optativa de quart curs. Durant el primer semestre, a l'assignatura de recerca, es porta a terme un treball d'investigació molt lligat al tema del TFG i per tant és el moment en que s'inicia la recerca.

Paral·lelament a l'assignatura es fa el seguiment amb la tutora del TFG (veure registre de tutories a l'Annex A) i es prenen decisions conjuntament. El treball de l'assignatura recull tots els passos necessaris per a fer una recerca i engloba molts més punts dels que es demanen a l'informe del Treball Final de Grau. Abans de les vacances de Nadal es redacta el marc teòric provisional del TFG i es realitza l'anàlisi de les eines TIC utilitzades a dos centres de primer cicle d'educació infantil, redactant un treball amb el procés seguit i els resultats obtinguts.

A partir de gener l'objectiu ha estat revisar el que s'ha fet al treball de l'assignatura i aprofitar els apartats interessants per al TFG, tot refent i millorant alguns dels seus continguts. També s'ha intentat ampliar la mostra objecte d'estudi (tot i que hi ha hagut alguns problemes, exposats a l'apartat de limitacions d'aquest treball) i s'ha portat a terme la segona part pràctica del treball, l'elaboració d'una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació amb les famílies.

Per tant, el pla de treball del TFG ha vingut determinat pel treball de l'assignatura de Recerca Educativa. I es pot resumir en:

- Setembre - octubre 2012: disseny de la recerca.
- Octubre 2012: disseny de la metodologia de la recerca i dels instruments de recollida de dades.
- Octubre - novembre 2012: recollida de dades a dues escoles.
- Desembre 2012: anàlisi de les dades i redacció de l'informe de recerca per a l'assignatura de Recerca Educativa.
- Gener - febrer 2013: revisió i tria de les parts del treball de Recerca Educativa que poden ser útils pels TFG. Tot refent alguns dels seus apartats.
- Febrer - maig 2013: recollida de dades a dues escoles més.
- Abril - maig 2013: anàlisi de les dades noves, elaboració de la guia per a l'elecció d'eines TIC i redacció de l'informe final del TFG (seguint les normes de citació establertes per la 6a edició del Publication Manual of the American Psychological Association, 2009).

## **2. Marc teòric**

A l'hora de contextualitzar el tema de recerca en un marc teòric és important tenir presents els tres conceptes que hi intervenen -família, escola i TIC- i quines relacions s'estableixen entre aquests.

D'aquí sorgeix un triangle educatiu on hi ha relacions bidireccionals entre família i escola; escola i TIC; i família i TIC i una relació a tres bandes entre escola, família i TIC.

### **2.1. Família**

La família, primera institució socialitzadora dels infants, és clau a la vida de totes les persones. Definint la família com un espai de relacions de vincles de diferents tipus - paternitat, maternitat, filiació, consanguinitat, sexual, generacional- on no cal que tots es donin alhora però sí alguns a la vegada, es veu la unitat familiar com una unitat social o xarxa que al llarg de la història s'ha vist configurada per una sèrie d'elements: context, socio-demogràfics, relacionals i temporals. El context el determina els canvis sorgits de la globalització, de la societat de la informació i el coneixement i el món laboral. En altres paraules, i d'acord amb Collet (2012), el context depèn del model d'estat del benestar, dels nivells d'estudis, de les feines dels seus membres i del tipus de relacions entre progenitors. Els canvis socials i culturals, com l'envelliment de la població, els moviments migratoris o l'augment de la població defineixen els elements socio-demogràfics. I la diversificació i la complexitat de les llars familiars, les dificultats per compaginar la vida laboral i la familiar configuren els elements relacionals i temporals.

#### **2.1.1. L'evolució del sistema familiar i la família del segle XXI**

Flaquer (1999) analitza l'evolució i els canvis en la família i reconeix tres tipus de sistemes familiars que han anat evolucionant al llarg del temps. En base a aquests, Pérez (2003, pp. 38-40) defineix els tipus de famílies de la següent manera:

- Família tradicional institucional: és la pròpia de les societats premodernes. Són models estretament lligats a la forma de producció rural en què conviuen més d'un nucli familiar. La tradició i història dels pares i avis són determinants pel futur dels fills, perquè són ells qui han de renunciar als seus propis projectes en benefici del grup familiar. L'organització interna és

patriarcal i jeràrquica, tant pel que fa al sexe i l'edat com pel que fa a l'ordre de naixement dels germans. [...] El sistema de rols és totalment asimètric.

- Família nuclear fusional: es forma a partir del moment en què els fills marxen del nucli patern per construir la seva pròpia llar i la convivència queda reduïda a dues generacions. Queda establerta la diferenciació entre la llar, com a lloc de residència, i el treball, com a centre de producció econòmica. En conseqüència apareix el treball domèstic, atribuït únicament a la dona, i l'assalariat, que el realitza l'home. La dinàmica interna segueix essent asimètrica i tradicional, amb una gran diferenciació entre gèneres. [...] El nucli familiar realitza bàsicament les funcions de criança i de socialització primària.

- Família postpatriarcal: es tracta d'un model familiar que trenca la posició i la tradició patriarcal. Són famílies de carrera dual amb projectes personals que funcionen de forma simultània i paral·lela. És una evolució del model nuclear, però amb una relació simètrica entre la parella d'adults. [...] Els rols i les funcions no estan adscrits al gènere o a l'edat i estan sotmesos a processos de construcció i de reajustament constants.

Flaquer (2003) també explica que el model familiar es troba en un procés de canvi, en una transició entre el model de família tradicional i l'emergent (postpatriarcal). Aquesta transició es troba a mig fer i provoca que encara avui es segueixi el model de família tradicional quan en molts contextos ja no té sentit. Una transició que provoca canvis en la forma i l'estructura (primera transició: del model patriarcal al nuclear) i canvis de definició i contingut (segona transició: model postpatriarcal de la família actual).

A més dels tres sistemes familiars esmentats anteriorment, hi ha altres classificacions dels tipus de famílies (Parada, 2010): segons el membre que té l'autoritat (patriarcal o matriarcal), el nombre de mullers o marits (monògames o poligàmiques), a qui considerem família (la família com a llar o la família com a xarxa), a les formes (famílies generacionals, nuclears, monoparentals, homosexuals, adoptives, acollidores, entre d'altres)...

Com exposa Pérez (2003, p. 45) "la diversitat de models deixa enrere la idea d'un únic patró estandarditzat per a ús de tothom i, en l'actualitat, qualsevol forma d'organització familiar és acceptada i regulada per la llei", fet que fa pensar que cap família és igual i que el model familiar depèn de l'entorn i el context on es desenvolupa. Per això, és primordial ser conscients que la família és una construcció social que es va construint dia a dia, construcció que canvia constantment de forma, d'actors, de relacions, de rols...

i que per comprendre el canvi que està patint el model familiar cal conèixer el context social d'aquest.

## **2.2. Escola**

L'escola va néixer com una necessitat humana per passar de generacions en generacions les tradicions, costums, idees i creences de la comunitat on vivien. Manganiello (1970) reconeix les arrels de l'escola en els rituals de tots els pobles primitius. Segons Barbero (1993) els inicis de la institució escolar van sorgir al voltant del segle XV i XVI amb l'inici del procés d'intervenció pedagògica en la infància. Per a Domínguez (1998) els inicis es situen al segle XVIII, amb la Il·lustració, quan els intel·lectuals consideraven que els problemes econòmics del país eren fruit de la ignorància de la població.

Al llarg dels anys, i des de la primera llei educativa al 1857 (Llei Moyano) fins a les actuals Ley Orgánica de Educación (LOE, 2006) i Llei d'Educació de Catalunya (LEC, 2009), l'escola a l'estat espanyol i a Catalunya ha patit diversos canvis legislatius (Pérez, 2003). Per començar a situar els canvis educatius en el marc legislatiu espanyol cal fer referència a la Constitució del 1812 que va generalitzar la instrucció elemental i va decretar que hi haguessin escoles a tots els pobles. Al 1816, amb la Llei de la Instrucció Primària, es va delegar l'ensenyament primari a l'església, fet que va suposar una privació d'accés a l'escola en funció de les classes socials. La Llei Moyano (1857) va confirmar les bases de l'estructura instruccional del sistema educatiu, amb l'objectiu de formar persones capaces de comportar-se adequadament a la societat i de saber gaudir dels seus drets com a ciutadans. No va ser fins a la Constitució del 1876 quan l'educació va ser reconeguda com una de les llibertats públiques admeses per l'Estat. Durant els següents anys el govern va deixar de banda els temes relacionats amb l'educació, fet que va fer créixer el nombre d'analfabets a la població.

Durant la República, la Constitució de 1931 va ratificar aspectes de l'antiga legislació i en va afegir components més democràtics i aconfessionals. Quan va acabar la Guerra Civil espanyola i amb l'inici del Franquisme es va voler eliminar el treball pedagògic portat a terme durant la República i es van recuperar les característiques bàsiques de la Llei Moyano de 1857. No va ser fins al 1969 que, com explica Pérez (2003), es va iniciar una reforma educativa amb l'aparició del Llibre Blanc de l'Educació. L'objectiu

del mateix era “crear un sistema educatiu que respongués als criteris d’unitat, interrelació i flexibilitat en els diferents nivells educatius” (Pérez, 2003, p. 60). A partir de les bases del Llibre Blanc, al 1970 es va aprovar la Ley General de Educación (LGE) que va establir nivells educatius diferenciats -preescolar, ensenyança general bàsica (EGB), ensenyaments mitjans (amb el BUP i el FP) i educació universitària- amb l’objectiu de reduir el fracàs escolar i garantir la igualtat d’oportunitats.

Amb l’arribada de la democràcia i amb la Constitució de 1978 va néixer l’escola democràtica. La constitució va aprovar “una ensenyança laica, l’obligatorietat i la gratuïtat de l’ensenyança bàsica, la coeducació, la defensa de les diferents llengües i el reconeixement del dret a l’educació i a la llibertat d’ensenyança” (Pérez, 2003, p. 61).

Al 1985 es va aprovar la Llei Orgànica del Dret a l’Educació (LODE) on s’exposen aspectes organitzatius dels centres escolars, com per exemple la participació d’agents socials externs a través dels Consells Escolars.

Pérez (2003, p. 62) explica que “al 1990 es va promulgar la Llei d’Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), amb l’objectiu d’ampliar l’etapa educativa fins als 16 anys i homologar el nostre sistema educatiu amb la resta de països de la Comunitat Econòmica Europea”.

La normativa vigent es basa en la LOE (2006) i en la LEC (2009), on es parla de fer l’infant competent i capaç d’utilitzar els coneixements i habilitats de manera transversal i interactiva en contextos diversos.

Després d’explicar, breument, els diferents canvis legislatius que s’han produït en el marc educatiu a Espanya i Catalunya és interessant conèixer com han canviat les escoles bressol al llarg dels anys, perquè serà l’etapa educativa on es centrarà la recerca.

### **2.2.1. Les escoles bressol**

Les escoles bressol o llars d’infants són institucions educatives, públiques o privades, que ofereixen educació a infants de 0-3 anys. És el primer cicle de la primera etapa educativa preobligatòria a l’estat espanyol i a Catalunya: l’educació infantil.

L'objectiu principal de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants. S'organitza d'acord amb els principis d'educació inclusiva i coeducadora. Fa una atenció especial a la diversitat dels infants, a la detecció precoç de les necessitats educatives específiques, a la intervenció en les dificultats de desenvolupament tan bon punt es detecten i a la cooperació estreta entre els centres i les famílies (Generalitat de Catalunya, 2012, ¶ 2).

Degut als canvis que han anat patint aquestes institucions, d'un servei purament assistencial a un servei educatiu, al llarg de la història han rebut diversos noms: asil, guarderia, jardí d'infància, llar d'infants o escola bressol.

Les escoles bressol tenen els seus inicis en escoles destinades a cuidar els infants durant les hores que les mares treballaven. La seva funció era purament assistencial. Al 1970, amb la Ley General de Educación, s'estableix l'Educació Preescolar com a voluntària fins als 6 anys i es divideix en dos cicles: jardí d'infància (2-3 anys) i escola de pàrvuls (4-5 anys). Més endavant amb la LOGSE (1990) s'estableixen dos cicles d'educació infantil, el primer de 0 a 3 anys i el segon de 3 a 6 anys; els dos de caràcter voluntari.

Actualment l'educació infantil es regeix per la Ley Orgánica de Educación (2006) i la Llei d'Educació a Catalunya (2009). No hi ha un currículum que reculli els objectius, competències, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació de l'etapa 0-3. La normativa de les escoles bressol es recullen al Decret 101/2010 d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil i al Decret 282/2006, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres.

### **2.3. TIC**

La societat en la que vivim avui és l'anomenada Societat del Coneixement i la Informació (Castells, 2003). Societat que neix a arrel de la revolució cultural caracteritzada pel progrés i pel desenvolupament tècnico-científic i de les TIC; altrament dit Revolució Tecnològica, aparició de les noves tecnologies que comporta un gran canvi a la fins llavors, societat industrial. Aquesta transició de la societat industrial a la societat de la informació ve marcada per la massiva introducció de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació en els processos i en les formes d'organització econòmica, política i social.

Hi ha diversos autors que defineixen les TIC:

- “Conjunt divers de recursos i eines tecnològiques que s'utilitzen per comunicar-se i per crear, divulgar, emmagatzemar i gestionar informació” (Blurton, 2000, ¶ 1).
- “Conjunt convergent de tecnologies de la microelectrònica, la informàtica (maquinari i programari), les telecomunicacions/ televisió/ ràdio i l'optoelectrònica” (Castells, 2003, p. 62).
- “Conjunt de processos i productes derivats d'eines noves (programari i maquinari), suports de la informació i canals de comunicació relacionats amb l'emmagatzematge, el processament i la transmissió digitalitzada de la informació” (González et al., 1996, p. 413).

Aquesta nova Societat del Coneixement i de la Informació fa que la riquesa, el poder i la productivitat d'un país es mesuri per la capacitat de generar coneixements i processar informació, fet que implica un increment de la quantitat i el flux de la informació i la facilitat d'accés a aquesta per part de sectors cada vegada més amplis de la població. Les noves tecnologies són cada vegada accessibles a més persones i això produeix, segons Cebrián (1998), uns canvis i transformacions a una rapidesa vertiginosa: més flexibilitat i capacitat de temps i espai per les empreses, homogeneïtzació cultural, aparició de noves necessitats educatives, entre d'altres.

Dins d'aquest univers de les noves tecnologies, Internet té un paper molt important com a xarxa de comunicació mundial. Segons Castells (2002, p. 34), “Internet nació en la insólita encrucijada entre la gran ciència, la investigació militar y la cultura libertaria”. La primera connexió entre dos ordinadors va ser al 1969, l'Agència de Projectes d'Investigació Avançada (ARPA) va crear la xarxa ARPANET. Del 1970 fins al 1990 només els científics i els universitaris tenien accés a Internet. Al 1990 va néixer la World Wide Web (web), fet que va provocar l'augment del nombre de persones que tenien accés a la xarxa. Fins a l'any 2000 les webs eren estàtiques i es feien servir únicament com a font d'informació (ús unidireccional), el que s'anomena web 1.0. Actualment es parla de web 2.0, un ús bidireccional d'Internet, on tothom pot crear i consultar informació i els continguts no són tant importants com la interconnexió. La tendència de futur, són les web 3.0 o semàntiques, una web ubicua (a tot arreu) i



semàntica (més intel·ligent i atenta a les necessitats de l'usuari) (Cobo i Pardo, 2007; Cobo i Moravec, 2011).

### **2.3.1. Eines o aplicacions TIC**

Per més endavant poder relacionar escola-família-TIC és important conèixer eines TIC que permetin aquesta interacció. Tenint en compte la rapidesa amb que les noves tecnologies evolucionen i que cada dia apareixen noves aplicacions per satisfer les necessitats d'aquesta nova societat de la informació, es mostren diferents classificacions per conèixer i categoritzar les eines seguint diferents criteris. Classificacions que poden ajudar a escollir l'eina que més s'adeqüi a les necessitats de comunicació preteses.

Un exemple d'aquestes són la classificació segons l'ús de Gros (2011), la Taxonomia Digital de Bloom (Churches, 2009) i la taxonomia de Cobo i Pardo (2007). Gros agrupa les eines TIC en categories d'ús des d'una perspectiva pedagògica: comunicació i relació, creació, publicació i agregació i autogestió. La taxonomia digital de Bloom classifica les eines segons les habilitats del pensament: crear, avaluar, analitzar, aplicar, comprendre i recordar. I la taxonomia de Cobo i Pardo, "Els quatre pilars de la Web 2.0.", les classifica segons la seva utilitat: per crear espais instantanis d'intercanvi social, per afavoreixen la lectura i l'escriptura en línia i la seva distribució i intercanvi, per etiquetar i indexar i per afegir serveis de valor afegits a l'usuari (per a informació més detallada d'aquestes classificacions veure Annex B).

### **2.4. Relació família i escola**

Al llarg dels anys, i com a conseqüència dels canvis socials, les estructures familiars i la seva organització han anat canviant. Perquè la família, com a agent socialitzador primari, està canviant i necessita més ajuda dels agents educatius externs (Pérez, 2003). Les famílies no poden fer front en solitari a totes les funcions que li exigeix la societat actual i han anat delegat funcions a l'escola, deixant en segon terme les responsabilitats educatives. Per aquesta raó, és molt important i necessari que s'estableixi una comunicació i un clima de confiança entre els diferents agents educatius, sempre partint de la base que l'educació és una acció compartida entre la família i l'escola (Comellas, 2009).

El següent esquema, extret de Pérez (2003, p. 72) i complementat amb altres dades extretes del Treball Final de Màster de Beneyto (2012, p. 32) resumeix l'evolució de la legislació espanyola i catalana sobre la participació familiar en els centres educatius.

<b>Any</b>	<b>Marc legislatiu</b>	<b>Descripció</b>
1970	LGE	- Responsabilització familiar de l'obligació de donar educació i ajudar en les accions dels centres escolars. - Participació familiar en els consells assessors del centre.
1978	Constitució	- Dret a la participació directa dels sectors socials implicats. - Intervenció familiar en el control i la gestió dels centres públics.
1980	LOECE <sup>1</sup>	- Normativa de participació familiar en els centres públics sense capacitat de promoció de canvis. - Creació de les APA en els centres públics.
1985	LODE	- Creació dels consells escolars executius i decisoris, on participen representats de diferents sectors socials.
1986	Reial Decret núm. 1533	- Regula i desenvolupa les funcions de les APA en els centres públics i privats.
1988	Decret núm. 1543	- Recorda les responsabilitats dels pares en l'aplicació de la LODE.
1990	LOGSE	- Participació dels pares en els centres a través de les seves associacions.
1995	LOPEG <sup>2</sup>	- Regula la representació familiar en els consells escolars de centre.

<sup>1</sup> Ley Orgánica por la que se regula el Estatuto de Centros Escolares.

<sup>2</sup> Ley Orgánica de la Participación, la Evaluación y el Gobierno de los Centros Docentes.

		- Reforça la participació de les famílies a les associacions.
2006	LOE	- Proposa una comunicació més estreta entre els centres escolars i les famílies. - S'estableixen els compromisos i les obligacions per la convivència i la millora del clima dels centres escolars. - S'inicien les formacions dirigides a les famílies a càrrec de les administracions educatives.
2009	LEC	- S'introdueix la Carta de Compromís Educatiu amb l'objectiu d'assolir un entorn de convivència i respecte consensuat entre família i escola i que faciliti les activitats educatives.

Amb aquests canvis o reformes educatives es pretenen establir relacions bidireccionals entre els diferents agents del triangle educatiu escola-família-entorn. L'objectiu és establir un model participatiu, afavorint la comunicació entre família i escola, trobant espais de relació comuns que els permeti establir acords i determinar el rol de cadascú en l'educació de l'infant. Perquè la supressió de barreres comunicatives afavoreix el coneixement mutu i la cooperació en l'educació i la socialització dels més petits (Pérez, 2003).

L'objectiu principal dels models de participació familiar en els centres educatius és implicar els pares i les mares dels alumnes en tot el procés d'aprenentatge. Hi ha diferents autors que parlen de l'actual forma de participació. Per Peguero (1997) cal diferenciar-ne dues: la col·laboració en els òrgans de gestió democràtica de la institució i la participació relacionada amb la vida del centre. Segons Valero (1989) les diferents formes de participació es determinen d'acord amb el nivell de responsabilitat. I Gento (1994) proposa diferents nivells de participació ordenats de menor a major implicació personal, que Pérez (2003, p. 79) explica de la següent manera:

1. *Informació*: l'estructura comunicativa és de tipus centralitzat. No existeix *feedback*, només es rep el contingut del missatge enviat. És el nivell més baix de participació. No hi ha possibilitat de decisió ni de modificació.

2. *Consulta*: s'emeten opinions que només són escoltades. La decisió pertany a altres estaments i es pren en altres espais de treball.

3. *Elaboració de propostes*: s'opina i es proposen alternatives encara que tampoc s'incideix en el nivell de la decisió.
4. *Delegació*: es rep la responsabilitat de participació en alguna àrea de treball amb autonomia per actuar-hi. La responsabilitat última recau sobre la persona que s'ha delegat.
5. *Codecisió*: les decisions han d'estar preses conjuntament després de les aportacions dels participants.
6. *Cogestió*: es prenen decisions conjuntament i es determina el procés de l'acció. Existeix un alt nivell de responsabilitat compartida.
7. *Autogestió*: és el nivell de major implicació i responsabilitat. Requereix un nivell elevat d'activitat, atès que s'actua amb la màxima autonomia.

La col·laboració entre família i escola és un mitjà per conèixer i ajudar a l'infant en el seu desenvolupament. Com argumenta Delgado (2008, p. 121) les relacions família i escola es caracteritzen per “la distància, la desconfiança y la desvalorización mutua”. Però com a mestres és important cercar la manera de trencar aquesta barrera i no veure les famílies com a adversaris que vigilen i jutgen la nostra feina, sinó com a socis, ajudants i aliats amb un interès comú: la millor educació pels nostres infants. La participació i la comunicació hauria de formar part del dia a dia i no només en situacions concretes o puntuals.

La participación de los padres y madres es necesario entenderla como una implicación comprometida, voluntaria y responsable para coayudar a la determinación y toma de decisiones sobre los objetivos de la institución escolar, contribuyendo y compartiendo con ella su logro (Bas i Pérez, 2010, p. 60).

#### **2.4.1. Les relacions família i escola a l'escola bressol**

En moltes ocasions quan l'infant arriba a l'escola bressol és la seva primera separació dels adults de referència. Un moment difícil, tant pels pares com per l'infant. Per això és molt important organitzar una separació progressiva i mantenir una comunicació constant amb la família. En aquests primers dies es formarà la base de la futura relació educador–família, uns lligams i vincles que haurien de durar al llarg de tota l'etapa educativa.

La vulnerabilitat de les criatures pel que fa al procés de desarrelament i sortida de casa; la salut i el benestar; la manca de llenguatge per expressar necessitats, sentiments i desitjos; la necessitat d'adaptar-se a persones adultes diferents, de compartir estones amb un nombre més

elevat de persones, uns altres bebès i infants, fan imprescindible que la família i l'escola es mantinguin en contacte permanent. (Comellas, 2009, p. 109)

És imprescindible crear i mantenir relacions amb els pares de tots els infants que van a l'escola bressol. Els contactes diaris permetran entendre el significat de compartir l'educació i l'atenció dels infants; i crear relacions estables entre escola i família afavorirà l'entorn educatiu del nen o nena (Goldschmied, 2003).

Com a educadors cal intentar establir relacions de confiança amb les famílies perquè aquestes trobin la seguretat, el suport i l'atenció necessària per resoldre totes aquelles preocupacions que els sorgeixen a mesura que el seu fill o filla va creixent (Casalé i Rus, 2003).

Durant el primer cicle de l'educació infantil, les mares, els pares i les educadores cal que es posin d'acord en aspectes tan essencials com els hàbits alimentaris, els ritmes diaris, el control de les necessitats bàsiques, etc. [...] I també cal que mestres i famílies puguin compartir les angoixes, els dubtes, els interrogants que es plantegen al llarg del procés de desenvolupament dels infants, sobretot en els primers anys de vida. (Bassedas; Huguet; Solé, 2008, p. 55).

Alguns d'aquests aspectes, relacionats amb la tasca de compartir l'educació dels infants i la participació de les famílies al centre, han anat canviant a mesura que han sorgit nous decrets que regulen el primer cicle d'educació infantil.

- Al Decret 282/2006, no s'especifiquen aspectes relacionats amb la relació família i escola. Únicament es parla que cada grup classe haurà de tenir un educador-tutor de referència fins i tot amb les relacions amb les famílies.

- En canvi al Decret 101/2010 hi ha un article dedicat exclusivament a les relacions família-escola. En aquest s'explica que les famílies i els centres han de cooperar en l'educació dels infants, que el centre ha de compartir amb les famílies els criteris d'intervenció i responsabilitat educativa, que les escoles han de facilitar informació a les famílies sobre el seguiment i l'evolució educativa de l'alumnat mitjançant reunions, entrevistes i relacions periòdiques i que les famílies han de contribuir en l'educació dels seus fills i filles assistint a aquestes reunions o entrevistes, fent-se responsables del seguiment de les orientacions educatives del centre i conèixer i col·laborar en les normes de funcionament de l'escola.

A més d'aquests decrets, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, al curs 2011-2012 va redactar un document per a l'organització i el funcionament de les llars d'infants públiques (2011a). On, a l'apartat *implicació i participació de les famílies al centre*, es resumeixen els aspectes esmentats del Decret 101/2010 i es parla de la Carta de Compromís Educatiu.<sup>3</sup> Al document també s'exposa que els centres han d'afavorir les actuacions de les associacions de mares i pares i la participació de les famílies en el control i la gestió del centre a través del consell escolar.

Per acabar, explicar que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya posa a l'abast dels centres, durant el curs 2011-2012, un document de suport amb orientacions i recursos per promoure la participació i la coresponsabilització de la família en el procés educatiu dels seus fills. Amb aquest document, Escola i família (Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, 2011b), el departament posa de manifest la importància de les relacions entre família i escola en aquesta primera etapa educativa.

## **2.5. Relació família i TIC**

L'ús que les famílies fan de les TIC ha anat canviant i evolucionant al llarg dels anys, de la mateixa manera que l'accés que hi han tingut. Com exposen Pablo, Mañas i Cuadrado (2006) la facilitat d'accés a les TIC ha anat augmentant amb el anys i ha provocat grans canvis a la societat. Segons dades del *Instituto Nacional de Estadística* (2012) al 2012 el 73,9% de les llars espanyoles tenien com a mínim un ordinador a casa i el 67,9% disposava d'accés a Internet. Unes xifres que han augmentat notablement en qüestió de menys de deu anys (al 2004 només al 52,3% de les llars hi havia ordinador i únicament el 33,6% disposava d'accés a Internet).

Quan es relaciona família i TIC es veu la necessitat de parlar del problema de l'escletxa digital i la conseqüent alfabetització digital. Perquè, com ja s'explica al punt 2.3 d'aquest treball, a l'actual societat de la informació és molt important conèixer la manera d'accedir a la informació, explotar-la i transformar-la en coneixement; per

---

<sup>3</sup> Document que té l'objectiu d'incentivar la implicació de les famílies a l'educació dels seus fills i filles i aconseguir determinats compromisos per part dels centres.

posteriorment compartir-lo. Un dels grans reptes d'aquest canvi és la capacitació de les persones per accedir a les noves tecnologies, i aquí és on sorgeix l'escletxa digital, "la desigualtat que hi ha entre àrees geogràfiques o individus de diferents nivells socio-econòmics en allò relatiu a les seves oportunitats d'accés a les TIC i a l'ús d'Internet" (Ortoll, Casacuberta i Collado, 2006, p. 32).

En altres paraules, quan parlem d'escletxa digital ens referim a aquell sector de la població que no pot accedir a les TIC o que tenen possibilitats d'accedir-hi però els manca interès i/o capacitació. Una persona està excloua digitalment quan no pot accedir a l'ús de les noves tecnologies o quan no té la capacitat per gaudir-ne.

Ortoll, Casacuberta i Collado (2006) exposen que a l'hora de parlar sobre l'exclusió digital cal tenir en compte diversos factors relacionats amb:

- Recursos físics (connexió). Les infraestructures de telecomunicacions, hardware i software.
- Recursos digitals (continguts). Cal que els continguts, serveis i materials que estan a la disponibilitat de l'usuari aportin un valor a les persones que els utilitzin, perquè així siguin una millora d'oportunitats.
- Recursos humans (capacitació). Les competències bàsiques en l'ús de les TIC.
- Recursos socials i comunitaris (confiança). Estructures institucionals i agents que han de donar suport als aspectes anteriors, motivant i impulsant accions.

En aquest context poden sorgir dos tipus de desigualtats: una desigualtat quantitativa o socioeconòmica, on per problemes econòmics o socials no es té accés a les TIC; o una desigualtat qualitativa, quan es té accés a les TIC però no es sap què fer-ne.

Per tal de trencar amb aquesta exclusió digital cal oferir oportunitats i recursos perquè tothom pugui conèixer i utilitzar les noves tecnologies. És necessària una alfabetització digital, "procés d'adquisició dels coneixements necessaris per a conèixer i utilitzar adequadament les infotecnologies i poder respondre críticament als estímuls i exigències d'un entorn informacional cada cop més complex, amb varietat i multiplicitat de fonts, mitjans de comunicació i serveis" (Casado, 2006, p. 68).

Al parlar d'alfabetització digital Ortoll Casacuberta i Collado (2006, p. 48) defineixen dos components, la capacitat tecnològica i la informacional.

- Capacitat tecnològica: coneixement sobre què és la tecnologia, com funciona, per a què serveix i com es pot utilitzar per aconseguir objectius específics.
- Capacitat informacional: habilitat de reconèixer una necessitat d'informació i saber localitzar, avaluar, seleccionar, sintetitzar i utilitzar la informació de manera efectiva.

Un altre punt important d'aquesta relació bidireccional entre família i TIC són les preocupacions dels pares davant l'ús que els seus fills o filles poden fer de les noves tecnologies. Uns nens i nenes que neixen a l'era digital -nadius digitals- vers a uns pares que tenen por a allò que desconeixen i als riscos de l'ús de les noves tecnologies, principalment en allò que els infants poden trobar a la xarxa.

D'aquesta situació, en que els fills tenen més coneixements TIC que els propis pares, és on sorgeix l'esclatxa generacional. Les noves generacions estan molt més capacitades i tenen més competències davant l'ús de les noves tecnologies que la generació dels seus pares. És en aquest punt on es veu la importància de la capacitació tecnològica i informacional de les famílies.

## **2.6. Relació escola i TIC**

Introduir les TIC a les pràctiques educatives ha suposat, i suposa, un gran canvi i un enorme repte per a les institucions i pels mestres. Des dels inicis de l'escola l'ús del llibre de text oferia als mestres la comoditat de trobar tot allò que havien d'ensenyar als seus alumnes en poques pàgines, l'escola i els mestres eren la font de coneixement de referència. Amb l'entrada de les TIC a les aules el model educatiu canvia i el mestre i l'escola no és la única font del saber, troben en les noves tecnologies una nova font d'informació i l'escola ha de capacitar als infants per convertir aquesta informació en coneixement.

Com explica Adell (1997), amb l'era digital i l'integració de les TIC a l'escola, les necessitats educatives canvien i apareixen nous entorns d'aprenentatge (més interactius i dinàmics), nous rols de les institucions educatives, nous rols dels mestres i dels alumnes i nous materials d'ensenyament i aprenentatge. El rol del docent canvia perquè deixa de ser la font del saber i esdevé un orientador en el procés d'aprenentatge, els mètodes es



centren més en l'alumne i per tant l'alumne té un paper molt més actiu. Els materials d'ensenyament i aprenentatge no són només els llibres, sinó que les noves tecnologies ofereixen gran quantitat de recursos i eines per aprendre i d'on obtenir informació. S'amplien els escenaris educatius i les TIC no són només un contingut a aprendre sinó que són un entorn on es porten a terme processos d'ensenyament i aprenentatge. Per tant l'escola ha d'actuar com a agent educatiu d'alfabetització digital, capacitar els seus alumnes tant tecnològicament com informacionalment.

Amb la introducció de les TIC a l'escola la manera de veure l'educació canvia, el que Coll (2012) anomena *la configuració d'una nova ecologia de l'aprenentatge*. Actualment l'educació està distribuïda i interconnectada, fet que fa canviar el *on, qui, quan, què, per a què i com* ens eduquem. En una escolarització universal són les institucions educatives i els professionals els que eduquen, en canvi a l'educació distribuïda i interconnectada hi ha nombrosos escenaris i agents educatius, perquè tot i tothom educa. Aquesta educació no es porta a terme només a l'inici de la vida, sinó que sorgeix la necessitat d'educar-se al llarg de tota la vida. Una educació sobre competències o habilitats bàsiques i sobre les noves alfabetitzacions, i per tant no només de sabers culturals. El més important és *aprendre a aprendre*, per continuar aprenent al llarg de tota la vida. A l'educació distribuïda i interconnectada s'utilitzen diferents llenguatges i formats de representació de la informació per aprendre i s'usen les TIC com a via d'accés a la informació i al coneixement.

La integració de les TIC al currículum ha anat evolucionant al llarg dels anys. Amb la LOGSE les TIC es van convertir en un dels eixos transversals del currículum, però a l'any 2000, després que les TIC esdevingueren instruments essencials per sobreviure en una societat canviant, es revisa el paper de les TIC en l'educació i es planteja el domini de les TIC com una competència instrumental bàsica al mateix nivell que la lectura, l'escriptura i el càlcul. El programa d'Informàtica Educativa del Departament d'Ensenyament de la Generalitat (2000) exposa el primer nivell de concreció de les TIC com a competència bàsica.

La competència bàsica en TIC ha de garantir que tot l'alumnat, en finalitzar l'escolarització obligatòria, assoleixi el domini de les habilitats i els recursos tecnològics bàsics al mateix temps que les estratègies i procediments informacionals vinculats a les TIC. En acabar l'escola,

l'alumnat ha d'ésser un usuari informat de les possibilitats de les TIC, ha d'estar capacitat per aplicar-ne selectivament els instruments TIC apropiats en els àmbits personal, laboral, social i com a suport bàsic per a l'aprenentatge continuat al llarg de tota la vida. (Programa d'Informàtica Educativa del Departament d'Ensenyament de la Generalitat, 2000, p. 3)

Amb la LOE (2006) es defineixen les TIC com una de les vuit competències bàsiques per a l'alumnat, es troben referències a la competència digital als continguts i objectius de cadascuna de les àrees del currículum. I a Catalunya la LEC (2009) segueix el mateix model, establint les tecnologies de la informació i la comunicació com un contingut curricular específic i transversal i com un instrument didàctic bàsic per les diferents àrees i matèries.

Per adaptar-se a aquest canvi curricular, les escoles han canviat i estan canviant la manera d'integrar les TIC a l'aula. S'està intentant canviar l'aula d'ordinador pels ordinadors a les aules i l'hora d'informàtica per l'ús de les TIC a totes les àrees del currículum; amb l'objectiu de canviar l'ús instrumental de les TIC per un ús més educatiu, reflexiu i transformador. L'ús que l'escola i els docents fan de les TIC depèn de la perspectiva d'integració de les TIC al currículum (Cebrián i Gallego, 2007, citat a Cortada-Pujol, 2012):

- Perspectiva tècnica: ús instruccional de les eines TIC, s'utilitzen amb finalitats informatives i motivadores. Acompanyant l'acció del mestre o perquè els infants aprenguin a utilitzar-les.
- Perspectiva pràctica: ús educatiu de les eines TIC, s'utilitzen amb finalitats pràctiques i situacionals. Són canals que ajuden els processos d'ensenyament-aprenentatge i s'usen amb una funció investigadora, en projectes de treball, com a complement de l'observació directa... La seva finalitat és aprendre de les TIC
- Perspectiva crítica: ús reflexiu i transformador de les eines TIC, s'utilitzen per analitzar, reflexionar críticament, transformar... La finalitat és aprendre amb les TIC, és a dir aprendre les TIC + aprendre de les TIC.

Qualsevol eina o mitjà TIC es pot utilitzar com una finalitat o com un mitjà d'aprenentatge, segons la teoria o perspectiva d'integració que es situï.

Tot i que s'està lluitant per un ús de les TIC a l'aula com a mitjà d'aprenentatge, amb l'objectiu que els infants aprenguin amb les TIC (integrant les tecnologies com a eines d'aprenentatge en totes les àrees curriculars), actualment encara hi ha moltes escoles que integren les TIC des d'una perspectiva tècnica o instrumental, amb l'objectiu que els infants aprenguin a utilitzar les eines TIC. També és important adonar-se que a l'hora d'integrar les TIC a les escoles es cau en l'error de fer el mateix que es feia sense les noves tecnologies, però integrant una nova eina. És a dir no s'aprofiten els avantatges i potencialitats que poden proporcionar l'ús de les TIC en l'àmbit educatiu.

## **2.7. Relació escola, família i TIC**

Com explica Beneyto en el seu Treball Final de Màster (2012) hi ha nombrosos estudis sobre com integrar les TIC a l'aula, sobre innovacions pedagògiques o sobre com utilitzar les TIC a l'entorn educatiu i familiar, però pocs on s'exposi com es relacionen les famílies, les TIC i l'escola.

Actualment, hi ha escoles que tenen espais webs o blogs on expliquen el dia a dia del centre. A les escoles bressol és molt típic que hi hagi un blog informatiu amb fotografies i breus textos d'allò que els infants fan. Però l'ús d'eines o aplicacions que puguin afavorir més la comunicació i la relació entre escola i família, com els correus electrònics personalitzats o el calendari o l'agenda de l'infant, és minoritari.

Tot i aquesta poca informació, Aguilar i Leiva (2012) han publicat un article sobre diferents experiències que obren una nova via de comunicació entre família-escola tot construint relacions positives entre docents i família. Aquest estudi "reflexiona sobre les necessitats d'utilitzar les TIC no només com a mitjà curricular, sinó també com un mitjà per implicar a la família, a l'escola i a altres àmbits socioeducatius" (Aguilar; Leiva, 2012, p. 12). No és més que una investigació sobre quines eines TIC s'utilitzen en alguns centres espanyols per fer participar a les famílies a l'escola i per facilitar la comunicació entre els dos agents educatius. Algunes de les experiències que s'expliquen són: la construcció conjunta (tota la comunitat educativa) d'un *wiki* o l'ús del correu electrònic, els SMS, els blogs i les xarxes socials per mantenir informats a les famílies i per obrir una via més de comunicació.

Amb un únic article es fa difícil construir un marc teòric de referència que emmarqui les relacions entre família, escola i TIC; manca informació que expliqui les possibilitats i potencialitats que les TIC poden aportar a l'hora de crear i potenciar el vincle escola-família. Per això, la intenció d'aquest estudi és ampliar i aprofundir en aquest àmbit i, més concretament, centrar la mirada en com les escoles bressol utilitzen les eines TIC per comunicar-se amb les famílies.

### 3. Pregunta inicial i objectius

Després de conèixer l'estat de la qüestió del tema de recerca i indagar en aspectes que poden ser interessants per a la investigació, es plantegen les següents preguntes:

- Quines eines TIC utilitzen a tres escoles bressol per a relacionar-se i comunicar-se amb les famílies?
- Què es necessita saber per escollir l'eina TIC més adient a les necessitats de relació entre escola i família d'un centre?

L'objectiu de la primera pregunta és conèixer, descriure i analitzar les eines TIC que s'usen a tres escoles bressol catalanes. Amb la segona es planteja quins criteris es necessiten tenir en compte per escollir l'eina TIC que més s'adeqüi a les necessitats de comunicació entre escola i família del centre, criteris que sorgiran de l'anàlisi anterior i pretendran ser una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de comunicació entre els dos agents educatius.

Per tant, els objectius de la primera pregunta de recerca són:

- Identificar, analitzar i categoritzar les eines TIC utilitzades a tres escoles bressol per a la relació i la comunicació entre escola i família (objectiu 1).
- Obtenir informació sobre l'ús que escoles i famílies fan de les eines TIC per a comunicar-se entre elles (objectiu 2).

I per la segona pregunta l'objectiu és:

- Elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de comunicació i de relació entre escola i família (objectiu 3).

## **4. Anàlisi de l'ús de les TIC en la relació escola i família a tres escoles bressol**

Aquest punt del treball vol recollir la primera part de la investigació, l'anàlisi de l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família a tres escoles bressol. Exposant la metodologia de recerca utilitzada a la investigació, explicant el treball de camp que s'ha portat a terme i els resultats obtinguts per posteriorment discutir i comparar-ho amb el marc teòric.

L'anàlisi de l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família a tres escoles bressol vol donar resposta als dos primers objectius de la recerca i obtenir dades per a poder portar a terme el tercer d'aquests.

### **4.1. Metodologia**

A continuació es descriu la metodologia de treball, justificant el tipus d'estudi metodològic que es porta a terme, el context i la mostra de l'estudi, els instruments de recollida de dades que s'utilitzen i el procediment seguit en el treball de camp.

#### **4.1.1. Orientacions metodològiques**

Per a la primera fase del treball, la recerca sobre com tres escoles bressol utilitzen les TIC per comunicar-se i relacionar-se amb les famílies, es parteix d'un paradigma interpretatiu doncs la seva finalitat és comprendre i interpretar la realitat educativa. Concretament, en aquesta recerca la realitat es construeix gràcies a la informació donada per un conjunt de persones determinades (mestres i famílies d'unes escoles bressol concretes) sobre l'ús que fan de les TIC per a relacionar-se (escola i família) i a partir de l'anàlisi de les eines TIC utilitzades. A nivell ontològic el paradigma es defineix des del Relativisme, per tant com expressa Sandín (2003, p. 31) "la realitat es construeix per un context local i específic": tres escoles bressol catalanes de diferents tipologies.

A nivell epistemològic el coneixement d'aquesta recerca es construeix amb l'anàlisi de les dades obtingudes dels diferents agents educatius i de l'anàlisi de les eines TIC utilitzades a cada centre. Perquè des del construccionisme, "la realitat no es descobreix, sinó que es construeix" (Sandín, 2003, p. 49).

Es tracta d'una recerca qualitativa utilitzant el mètode descriptiu de l'estudi de *casos múltiples* "s'utilitzaran diversos casos únics a la vegada per estudiar la realitat que es desitja explorar, descriure, explicar, avaluar o modificar" (Gómez; Gil; Garcia, 1999: 96). L'objectiu és identificar, descriure, comprendre, analitzar i categoritzar les eines TIC que utilitzen a tres escoles bressol per a comunicar-se amb les famílies.

#### **4.1.2. Descripció del context i de la mostra**

La població objecte d'estudi d'aquesta recerca són les escoles bressol catalanes, però s'acota a una mostra de tres escoles. Es centra en la primera etapa educativa perquè, com expliquen Casalé i Rus (2003), en aquesta etapa els pares i les mares necessiten establir un vincle de proximitat amb el personal docent de l'escola del seu fill o filla, trobar la seguretat i el suport necessari per consultar totes aquelles preocupacions que els sorgeixen a mesura que el seu nen o nena es va fent gran. I es vol estudiar com les eines TIC poden ser una via més de comunicació que afavoreixi la relació escola-família.

La mostra escollida és intencional, perquè s'han triat escoles que utilitzen alguna eina TIC per a comunicar-se amb les famílies i s'ha intentat seleccionar aquests centres seguint uns criteris de tipologies que poden ser trets diferenciadors en l'ús que fan de les noves tecnologies com a mitjà de comunicació amb les famílies.

Aquests criteris de tipologies de centre es basen en l'entorn i en la titularitat del centre. Pel que fa a l'entorn on es situen els centres es diferencien entre entorn rural (menys de 20.000 habitants) o urbà (més de 20.000 habitants), segons el nombre d'habitants de la població on es troba l'escola bressol. La titularitat dels centres es caracteritzen per públiques, concertades o privades.

Dins de cada centre els informants claus del camp de treball són les persones encarregades de gestionar les eines TIC emprades per a comunicar-se amb les famílies, les famílies i les eines TIC. La mostra total és de 4 mestres, 58 famílies i 5 eines TIC. Cal tenir en compte que la mostra de les famílies que participen a l'estudi és voluntària, perquè poden escollir si contestar o no el qüestionari.

### **4.1.3. Els instruments de recollida de dades**

Per recollir dades per a la recerca s'utilitzen tres instruments: entrevistes, qüestionaris i anàlisi de documents. A les següents línies es justifica per què s'han utilitzat aquestes eines i no unes altres.

Tenint en compte que l'objectiu de l'estudi és identificar diferents eines TIC que s'usen a les escoles bressol per comunicar-se amb les famílies, analitzar-les i categoritzar-les, és interessant que les dades recollides surtin dels tres punts anteriorment esmentats: escola, família i TIC.

A l'escola s'hi pot tenir un accés molt més fàcil i proper, per això s'ha triat realitzar una entrevista a les persones encarregades de crear, dissenyar i mantenir les eines TIC destinades a fomentar la comunicació i la relació família-escola.

A l'hora d'obtenir informació o dades de les famílies pot sorgir un problema afegit: la complexitat de compartir un espai i un temps amb elles. L'entrevista permet adquirir informació d'una manera més personalitzada i adaptar les preguntes a la situació, però es necessita destinar un temps i un moment difícil de trobar. En canvi, el qüestionari permet recollir dades i informació en un temps relativament breu amb una mostra molt més ampla de persones. Amb l'objectiu d'obtenir informació del màxim de famílies possibles s'han plantejat un seguit de preguntes (relacionades amb el tema però adaptades a les realitats de cada centre) en forma de qüestionari. El qüestionari és de caràcter mixt, ja que proposa preguntes tancades i obertes, per tal d'afavorir l'expressió del major nombre de persones.

Per obtenir dades de les eines TIC, a més de la proporcionada a les entrevistes i als qüestionaris, serà de gran utilitat una pauta d'anàlisi de documents que permeti anotar tota aquella informació interessant per a l'estudi. Aquesta tècnica de recollida de dades ajudarà a contrastar les dades extretes a les entrevistes i els qüestionaris amb l'ús real de cada eina.

A l'hora d'elaborar els instruments de recollida de dades s'ha tingut en compte la informació necessària per a respondre la pregunta de recerca i a partir d'aquesta s'han redactat les dimensions d'anàlisi (veure la concreció de les dimensions i els indicadors a



l'Annex D). Dimensions d'on han sorgit els indicadors que després es concreten en ítems, és a dir en forma de preguntes a l'entrevista i a els qüestionaris i en apartats a la graella per a l'anàlisi dels documents.

La següent taula vol resumir la informació que es pretén obtenir estructurada en dimensions, indicadors i ítems. La primera columna fa referència a les dimensions, la segona als indicadors i a les columnes restants es troben els ítems organitzats en funció dels instruments de recollida de dades.

Dimensions	Indicadors	Ítems			Anàlisi documents	
		Entrevistes	Qüestionaris			
			Escola A	Escola B	Escola C	
ESCOLA	<b>Estructura i context de l'escola</b>	Presentació del centre (nombre alumnes, mestres...)				
	<b>Rol de les famílies a l'escola</b>	En global quin és el paper de les famílies a l'escola?				
EINES TIC EN LES RELACIONS FAMÍLIA-ESCOLA	<b>Eines TIC</b>	Quines eines TIC s'utilitzen per fomentar les relacions família-escola?				Nom de l'eina i enllaç a l'eina.
	<b>Origen</b>	Quan van sorgir? D'on? De qui?				
	<b>Continguts, funcions i objectius</b>	Quines són les seves principals funcions? Quin és el seu objectiu? Són eines de participació, col·laboració, informació...?				Apartats, apartats per a les famílies, continguts i funcions
	<b>Criteris d'elaboració</b>	Quins criteris s'han seguit a l'hora d'elaborar-les? Qui hi ha participat?				
	<b>Manteniment i actualització</b>	Qui s'encarrega de mantenir-les i actualitzar-les? És la mateixa persona la que actualitza i la que decideix què s'hi ha d'escriure? Qui pren decisions al voltant d'aquestes?				
	<b>Ús per eina TIC</b>	Ús quotidià de cada eina. Què s'hi posa? Cada quan s'actualitzen? L'ús és bidireccional? Quin ús en fan les famílies?	Com valoreu l'ús que l'escola fa del web per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que l'escola fa del Twitter per mantenir-vos informats?	Com valoreu l'ús que l'escola fa del web per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que l'escola fa del blog per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que l'escola fa del correu electrònic per mantenir-vos informats?	Com valoreu l'ús que la llar fa del blog per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que la llar fa de la plataforma ClickEdu per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que la llar fa del correu electrònic per mantenir-vos informats? Com valoreu l'ús que la llar fa del blog Educar Avui per mantenir-vos informats?	

	<b>Ús general de les eines TIC</b>	Quina importància dóna l'escola a l'ús de les TIC? Quina importància donen les famílies a l'ús de les TIC? Com valoreu l'ús que les famílies en fan?				
	<b>Dificultats d'accés a les TIC</b>	Les famílies tenen dificultats d'accés a les eines TIC (de caire quantitatiu o qualitatiu)?	Amb quines dificultats us podeu trobar a l'hora d'accedir al Twitter i al blog de l'escola?	Amb quines dificultats us podeu trobar a l'hora d'accedir al web i al blog de l'escola?	Amb quines dificultats us podeu trobar a l'hora d'accedir al blog i a la plataforma ClickEdu de la llar?	
<b>COMUNICACIÓ FAMÍLIA-ESCOLA</b>	<b>Avantatges i inconvenients d'utilitzar eines TIC per a la comunicació família- escola</b>	Quines potencialitats o avantatges proporcionen a la relació família-escola? Quins inconvenients?	Creieu que Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola? En cas afirmatiu, quins avantatges hi trobeu? En cas negatiu, quins inconvenients hi trobeu?	Creieu que Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola? En cas afirmatiu, quins avantatges hi trobeu? En cas negatiu, quins inconvenients hi trobeu?	Creieu que Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola? En cas afirmatiu, quins avantatges hi trobeu? En cas negatiu, quins inconvenients hi trobeu?	
	<b>Preferències d'informació</b>		Què us agradaria trobar al web de l'escola? Què us agradaria trobar al Twitter de l'escola? Com us agradaria que el centre us informés?	Què us agradaria trobar al web de l'escola? Què us agradaria trobar al blog d'aula? Com us agradaria que el centre us informés?	Què us agradaria trobar al blog de l'escola? Què us agradaria trobar a la plataforma ClickEdu? De quina manera preferiu rebre la informació?	

Els diferents instruments de recollida de dades s'han concretat en base a l'esquema general proposat anteriorment.

Per redactar el guió de l'entrevista (veure Annex E) s'ha proposat anar d'allò més ampli a allò més concret i d'allò més descriptiu o objectiu a allò més subjectiu o d'opinió. Es tracta d'una entrevista semidirigida, perquè de ben segur que a mesura que avanci l'entrevista apareixeran nous temes a parlar o d'altres que segons el context o allò que ja ha contestat la persona entrevistada no serà necessari que respongui. Tanmateix, el guió de l'entrevista inclou un total de vint-i-cinc ítems agrupats per temes en set preguntes.

A l'hora de dissenyar els qüestionaris (veure a l'Annex F els guions dels qüestionaris) s'ha dissenyat un model provisional, tenint en compte la informació que es vol obtenir i allò que ja es coneix de l'escola. A les entrevistes s'ha presentat la proposta de qüestionari i s'han aportat canvis per a una millor adaptació del qüestionari al context d'aplicació<sup>4</sup>, que han permès redactar el qüestionari final. Tots tenen el mateix objectiu, però s'han adaptat a les eines i a la realitat de cada centre. Finalment, el qüestionari per a les famílies de l'escola de l'escola A té vint-i-un ítems, divuit dels quals són preguntes tancades i quatre obertes, però només set de les preguntes tancades i dues de les obertes formen part d'aquest estudi; de l'escola B té onze ítems, nou són preguntes tancades i dues obertes; i el de l'escola C té dotze ítems, deu són preguntes tancades i dues obertes.

Finalment, per analitzar les eines TIC, públiques, que les tres escoles objecte d'estudi utilitzen per a comunicar-se amb les famílies, s'ha dissenyat una graella d'observació (veure Annex H) que recollirà la informació necessària per conèixer-les i analitzar-les. Aquest anàlisi pot permetre relacionar i comparar les informacions obtingudes amb les entrevistes i els qüestionaris amb allò que mostra l'eina, és a dir, facilitarà la comparació entre les intencions i la realitat.

---

<sup>4</sup>A la Llar d'Infants A tenien previst passar un qüestionari de temàtica molt semblant al de la recerca, per tal d'unificar-ho tot en un mateix document (veure Annex G) s'han incorporat les preguntes de la investigació en el que ja tenien dissenyat. Tant a la llar d'infants B com a la Llar Infantil C la coordinadora ha consultat amb les mestres i l'equip directiu el qüestionari proposat i mitjançant correu electrònic ha fet arribar alguns canvis.

#### 4.1.4. Procediment

Després de dissenyar els diferents instruments de recollida de dades arriba el moment d'utilitzar-los per a recollir la informació. Aquest treball de camp s'ha portat a terme seguint els següents passos: primer s'ha entrevistat a la persona encarregada de gestionar les eines TIC destinades a relacionar-se amb les famílies, en aquesta mateixa trobada s'ha presentat la proposta de qüestionari per a les famílies que després de les modificacions pertinents s'ha fet arribar als pares i mares de l'escola – a l'escola A s'ha passat en paper, a l'escola B via correu electrònic i a l'escola C com a notícia a la plataforma-. L'anàlisi de les eines TIC de les tres escoles s'ha fet paral·lelament a les entrevistes i als qüestionaris.

Les **entrevistes** s'han realitzat a tres persones amb l'objectiu de conèixer les eines TIC que utilitzen a les tres escoles bressol per comunicar-se amb les famílies (veure el buidatge de les entrevistes a l'Annex I). Al mes de novembre s'han portat a terme les entrevistes a una mestra de l'escola A (e1) i a la coordinadora d'educació infantil de la escola B (e2), la durada d'aquestes han estat d'una hora i mitja hora respectivament. Al mes de febrer s'ha entrevistat a la coordinadora TIC i la coordinadora pedagògica (totes dues formant part de la comissió de la plataforma) de l'escola C (e3), en una entrevista d'uns trenta cinc minuts aproximadament. Les dades obtingudes seran de gran utilitat per a la recerca, ja que aportaran informació sobre l'ús que fan de les eines TIC per a comunicar-se amb les famílies i la valoració que en fa l'escola al respecte. L'interès i la motivació envers al tema de recerca de la persona entrevistada a l'escola A ha ajudat a replantejar-se punts que no s'havien tingut en compte, tant a l'hora de dissenyar els instruments de recollida de dades com a l'hora de portar a terme el treball de camp.

Els **qüestionaris** s'han passat a les famílies de les tres escoles (veure el buidatge dels qüestionaris a l'Annex J), durant els mesos de novembre - desembre a les escoles A (q1) i B (q2) i durant el mes de maig a l'escola C (q3). Configurant la mostra de la present investigació de la següent manera: a l'escola A han contestat 10 de les 21 famílies de l'escola, a l'escola B 8 de les 21 famílies i a l'escola C 40 de les 146 famílies. La informació obtinguda serà de gran utilitat per contrastar-la amb la de les entrevistes i per conèixer l'opinió de les famílies davant l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació.

L'**anàlisi de documents** s'ha portat a terme paral·lelament a les entrevistes i als qüestionaris, centrant-se en l'anàlisi de les eines TIC (veure Annex K) utilitzades per comunicar-se amb les famílies a les tres escoles bressol objecte d'estudi. Fet que ajudarà a contrastar allò que diuen les escoles i les famílies amb la realitat.

Amb les dades obtingudes amb els tres instruments es planteja un anàlisi qualitatiu, complementant-ho amb l'anàlisi quantitatiu (veure Annex L) d'algunes de les dades extretes dels qüestionari. La base d'aquest anàlisi és la categorització de les dades i la triangulació entre visions, és a dir, entre les dades obtingudes amb les entrevistes, els qüestionaris i l'anàlisi de documents. Amb tot això, es pretén comprendre els vincles que s'estableixen entre els diferents casos estudiats i arribar a unes conclusions que permetin respondre la pregunta de recerca.

## **4.2. Resultats**

Després de descriure la metodologia emprada i el treball de camp que s'ha portat a terme, a continuació es presenten els resultats obtinguts. Per una banda es representen les dades categoritzades per dimensions i indicadors a la matriu d'anàlisi i per l'altra es triangula la informació obtinguda dels diferents centres i amb els diferents instruments, sempre respectant les dimensions i els indicadors exposats a apartats anteriors.

### **4.2.1. Matriu general**

Per representar les dades, obtingudes amb els instruments exposats al punt anterior, s'ha elaborat una matriu d'anàlisi que facilitarà la comparació i l'anàlisi de la informació obtinguda. Aquesta matriu mostra les dades organitzades per columnes en dimensions i indicadors, i per files en escoles i instruments. Té com a punt de partida la taula presentada al punt 4.1.3. del present treball però per tal d'agrupar més dades, dins de l'indicador de cada eina s'agrupen altres indicadors que exposen característiques de la mateixa.

		ESCOLA		EINES TIC EN LES RELACIONS FAMÍLIA-ESCOLA						COMUNICACIÓ FAMÍLIA-ESCOLA		
		Estructura i context	Rol famílies	Twitter	Blog	Web	Correu	Plataforma	Ús general de les TIC	Dificultats d'accés	Avantatges/inconvenients d'utilitzar les TIC	Preferència informació
E S C O L A  A	Entrevista	Neix el 2007 2 aules 27 infants 5 mestres  Rural i pública.	L'escola té molt en compte les famílies perquè dues de les mestres són mares i han fet formacions relacionades amb el tema. Perquè una mestra de l'escola forma part del grup de recerca relacionat amb la relació família i escola. Comencen activitats per compartir: obrint les activitats a les famílies. Estan creant l'espai de pares.	<b>Origen:</b> octubre 2012 del TFM d'una de les mestres. <b>Continguts, funcions i objectius:</b> informar a les famílies i que elles participin. Donar a conèixer les activitats del dia a dia. Perquè les famílies tinguin un espai per compartir. En un futur es volen penjar fotografies amb el que fan els infants a l'aula. <b>Criteris elaboració:</b> anàlisi de les eines d'altres centres i portant a terme diverses proves. <b>Manteniment:</b> cada mestra actualitza la seva aula. <b>Ús:</b> diari, per donar a conèixer el dia a dia de l'escola a les famílies.	<b>Origen:</b> en construcció a arrel del TFM d'una de les mestres. <b>Continguts, funcions i objectius:</b> informar a les famílies i que elles participin. Donar a conèixer les activitats del dia a dia. En un futur es volen penjar fotografies amb el que fan els infants a l'aula. <b>Criteris elaboració:</b> anàlisi de les eines d'altres centres i portant a terme diverses proves. <b>Manteniment:</b> intenció que totes les mestres l'actualitzin, l'encarregada de crear-lo ha estat una mestra.	<b>Origen:</b> en construcció a arrel del TFM d'una de les mestres. <b>Continguts, funcions i objectius:</b> informar a les famílies i que elles participin. <b>Criteris elaboració:</b> anàlisi de les eines d'altres centres i portant a terme diverses proves. <b>Manteniment:</b> el contingut es decidirà entre totes i l'actualitzaran entre totes.  A dins del web hi haurà enllaços al Twitter i al blog, estarà tot centralitzat.	<b>Funcions, continguts i objectius:</b> enviar notes informatives. <b>Manteniment:</b> les pròpies mestres. <b>Ús:</b> quan s'han d'enviar notes informatives.		- L'escola dona molta importància a l'ús de les TIC per a comunicar-se amb les famílies i la valoració és molt positiva. - El Twitter ha tingut molta resposta. - Les famílies no saben encara com fer-lo servir, però els encanta poder ser participants del que fan els seus fills. - De moment l'usen per rebre informació i de vegades comunicar, des de l'escola encara no saben com fer que l'ús de les eines TIC sigui més bidireccional.	- A nivell d'infraestructures no hi ha problemes. - Quan no ho saben utilitzar s'ajuden els uns als altres.	<b>Avantatges</b> - Els pares que no poden venir a buscar el nen a l'escola poden parlar amb l'infant sobre el que ha fet a l'escola. - Trencar barreres espai/temps. - La fotografia acompanya l'explicació. - Instantani, a tota hora, permet proporcionar-los informacions...  <b>Inconvenients</b> - Més feina fora de l'horari laboral.	- Hi ha famílies que han expressat que volen rebre tota la informació via correu electrònic. - L'agenda encara és el principal mitjà de comunicació.
	Questionaris			<b>Contingut:</b> a les famílies els agradaria veure el que han fet els infants durant el dia. Alguns el proposen com a reforç de les notes de paper o per veure el seu fill/a fent alguna activitat. <b>Ús:</b> la valoració de l'ús del Twitter és positiva, la mitjana és de 4,67 sobre 5.	<b>Contingut:</b> les famílies els agradaria veure el dia a dia de l'escola i informació de l'escola. També troben interessant trobar un espai comú d'intercanvi d'experiències, informacions i articles.					- Només 3/10 (30%) famílies que han contestat expressen dificultats per accedir a les noves tecnologies. -Aquestes dificultats venen donades perquè no saben utilitzar les eines TIC. Són dificultats qualitatives. - 2 de les 3 (66,7%) famílies que expressen dificultats, estan interessats en rebre ajuda.	- El 100% de les famílies que han contestat la pregunta <i>Creieu que Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola?</i> opinen que les TIC poden afavorir la relació F-E. Perquè reforça la informació, estan més informats, augmenta la comunicació, més ràpida, faciliten la comunicació amb els mestres i poden parlar amb l'infant sobre allò que ha fet a l'escola.	- Les agendes encara tenen un gran pes. - El correu electrònic empata amb les agendes. - Les xarxes socials agafen força, però es troben per sota del correu electrònic i el correu. - Encara hi ha famílies que prefereixen el paper abans que les noves tecnologies com a mitjà de comunicació.

	Anàlisi de documents			<p><b>Continguts, funcions i objectius:</b>  <u>Apartats:</u> piulades de l'escola, repiulades d'altres informacions d'interès, piulades de les famílies.  <u>Apartats per a les famílies:</u> totes les anteriors.  <u>Continguts:</u> informacions d'interès relacionades amb l'escola, notes informatives d'interès relacionades amb l'educació dels infants. Informació del dia a dia de l'escola: explicació de les activitats i imatges d'aquestes. A les imatges no hi surten infants. Propostes dels pares. Informacions d'interès del poble.  <u>Funcions:</u> principalment informativa. Aquesta informació sorgeix majoritàriament de l'escola i en poques ocasions de les famílies. La participació de les famílies a l'eina no és molt significativa, tot i que en ocasions aporten propostes.</p>	<p><b>Continguts, funcions i objectius:</b>  <u>Apartats:</u> informacions de l'escola, informació del dia a dia de les aules: blog, enllaç al Twitter, enllaç a pàgines d'interès i espai famílies.  <u>Apartats per a les famílies:</u> informacions de l'escola i del dia a dia, enllaç al Twitter i espai famílies.  <u>Continguts:</u> encara no hi ha contingut.  <u>Funcions:</u> sembla que amb la construcció d'aquest web, on s'intenten integrar totes les eines TIC destinades a la comunicació família-escola, es vol crear un espai d'informació a les famílies però també de participació. L'espai famílies ha de permetre als pares i mares a participar a la web del centre.</p>							
E S C O L A  B	Entrevista	<p>De P1 a 4t ESO. Infantil una línia, primària i secundària dues línies.  400-500 alumnes  40-45 mestres  P1: 8 infants + 1 mestra P2: 13 infants + 1 mestra  Rural i privada.</p>	<p>L'AMPA organitza activitats en general, però no es segueixen gaire.  A nivell d'infantil les famílies s'impliquen més. Les festes escolars estan sempre obertes als pares.</p>	<p><b>Origen:</b> a nivell d'escola.  <b>Continguts, funcions i objectius:</b> s'explica tot el que es va fent a l'escola, organitzant per temes (classes, psicomotricitat, experiments i festes). És una eina informativa, els pares no fan comentaris ni aportacions.  <b>Criteris elaboració:</b> l'estètica i el contingut es consensua a nivell de cycle.  <b>Manteniment:</b> les tutores de l'aula i els responsables de cada especialitat.  <b>Ús:</b> s'actualitza 2 o 3 vegades a la setmana</p>	<p><b>Origen:</b> a nivell d'escola, la va promoure l'AMPA.  <b>Continguts, funcions i objectius:</b> els continguts són generals i d'interès per a tothom. Informació de l'escola en general. Eina informativa.  <b>Criteris elaboració:</b> l'equip directiu pren decisions envers el web.  <b>Manteniment:</b> el claustre decideix el contingut del web, però és una persona tècnica la que introdueix la informació.</p>	<p><b>Continguts, funcions i objectius:</b> és la via de comunicació amb les famílies, amb l'objectiu de substituir les notes en paper. És una eina comunicativa, perquè tant famílies com escola l'utilitzen per a comunicar-se entre ells.  <b>Manteniment:</b> les mateixes mestres.  <b>Ús:</b> comunicació diària amb les famílies. 2 o 3 correus per setmana.</p>		<p>- L'escola dona molta importància a l'ús de les TIC per a comunicar-se amb les famílies.  - S'està potenciant al màxim, dins dels límits pressupostaris.  - Les famílies valoren positivament l'ús de les TIC com a via de comunicació.  - Utilitzen el blog per poder comentar amb els fills allò que han fet a l'escola.</p>	<p>- A cada aula hi ha algú que per problemes socials o econòmics no tenen accés a les noves tecnologies. Però a la llar d'infants tots tenen correu electrònic i accés a Internet.  - Tenen previst posar un parell d'ordinadors oberts a les famílies.</p>	<p><b>Avantatges</b>  - Seguretat que tothom està informat.  - Eina de comunicació molt més ràpida.  - Trencar barreres d'espai/temps.  - Es redueixen molt les trucades</p> <p><b>Inconvenients</b>  - Més feina fora de l'horari laboral.</p>		





E S C O L A  C	Entrevista	167 alumnes i 21 mestres.  3 aules de lactants, 6 de maternals i 4 de jardí d'infància.	Les famílies participen a l'escola. Les famílies entre sovint a la plataforma. Les famílies s'involucren a l'escola i en les seves activitats.	<p><b>Blog de la llar</b> <b>Continguts, funcions i objectius:</b> informacions generals de l'escola, notícies i enllaç a la plataforma. <b>Manteniment:</b> comissió TIC o de plataforma.</p> <p><b>Blog Educar Avui</b> <b>Contingut, funcions i objectius:</b> proporcionar a les famílies articles d'interès per a l'educació dels infants. <b>Criteris d'elaboració:</b> mestres de l'escola l'Escorial i els mestres de la llar. <b>Manteniment:</b> mestres de l'escola l'Escorial i els mestres de la llar.</p>		<p><b>Continguts, funcions i objectius:</b> és un complement a la plataforma. Molta de la informació que es penja a la plataforma les famílies també la reben via correu electrònic. <b>Manteniment:</b> les mestres.</p>	<p><b>Origen:</b> a nivell d'escoles V., per comunicar-se entre elles. <b>Continguts, funcions i objectius:</b> comunicativa, comunicar-se amb les famílies. L'objectiu és enviar a les famílies informació sobre el que fan els infants a l'escola. És l'agenda en format digital. Informació personalitzada per a cada infant i informació general de l'aula. <b>Criteris elaboració:</b> el més tècnic s'encarrega ClickEdu i el més pedagògic la comissió de plataforma. <b>Manteniment:</b> comissió de plataforma fa el manteniment i actualització estètica, les mestres introdueixen els continguts. <b>Ús:</b> mitjà de comunicació diari, agenda digital.</p>	<p>- L'escola dona molta importància a l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família. - Objectiu de curs: implicar les famílies a la plataforma i reduir l'ús del paper.</p> <p>- En general no les famílies no tenen dificultats per a utilitzar les TIC, gairebé tots tenen Smartphone i/o treballen amb ordinador.</p>	<p><b>Avantatges</b> - Comunicació molt ràpida i actualitzada al moment. Trencava barreres d'espai i temps.</p> <p><b>Inconvenients</b> - Molta informació. - No se'n fa un ús equilibrat. - Si les famílies no s'acostumen a utilitzar-lo hi ha problemes de comunicació. - Si Internet falla, falla la comunicació entre F-E.</p>	
	Questionaris		Les famílies valoren positivament les relacions família-escola, la mitjana és de 3,7 sobre 4.	<p><b>Contingut:</b> al blog de llar les famílies els agradaria trobar activitats externes. Algunes també mostren interès per trobar-hi articles. <b>Ús:</b> la valoració de l'ús del blog de la llar és positiva, la mitjana és de 3,63 sobre 4. La del blog Educar Avui és una mica inferior 3,38 sobre 4.</p>		<p><b>Ús:</b> la valoració de l'ús del correu electrònic és positiva, la mitjana és de 3,65 sobre 4.</p>	<p>Plataforma <b>Contingut:</b> a la plataforma les famílies els agradaria trobar especialment informacions d'aula i fotografies d'activitats. També estan interessats en trobar-hi informacions més generals (documents o calendaris). <b>Ús:</b> la valoració de l'ús de la plataforma és positiva, la mitjana és de 3,55 sobre 4.</p>	<p>- En general les famílies no mostren dificultats per accedir a les eines TIC (88%), però un 3% no ho saben utilitzar i un 2% no ho saben utilitzar i els agradaria rebre ajuda. També hi ha un 7% de les famílies que expressen altres tipus de dificultats. - Les dificultats són de caire qualitatiu.</p>	<p>- El 95% de les famílies que han contestat la pregunta <i>Creieu que Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola?</i> opinen que les TIC poden afavorir la relació F-E. Perquè és un mitjà ràpid i que facilita la comunicació i la relació entre família i escola. Permet rebre la informació de manera immediata, directa i amb la seguretat que tothom ho rep. La informació està sempre a l'accés de les famílies i són de fàcil accés. Trencava barreres d'espai i temps. - Només hi ha un 5% de les famílies que no troben que <i>Internet pot ajudar a la comunicació entre família i escola</i>, justificant que trenca i disminueix la relació entre mestres i famílies.</p>	<p>- El correu té un gran pes, seguit de la plataforma educativa. - La informació en format paper té molt menys pes que la digital.</p>

	Anàlisi de documents			<p><b>Continguts, funcions i objectius:</b>  <u>Apartats:</u> notícies d'actualitat, informació de l'escola, enllaços d'interès i login a la plataforma.  <u>Apartats per a les famílies:</u> notícies, login a la plataforma i calendari.  <u>Continguts:</u> a les notícies hi ha recursos perquè les famílies utilitzin amb els infants i al calendari informació d'interès per a les famílies. Les informacions de l'escola estan relacionades amb els seus serveis i instal·lacions i documents. Els enllaços són de temes relacionats amb l'educació dels infants i amb la relació F-E.  <u>Funcions:</u> informativa perquè les famílies no participen al web. La funció és comunicativa quan s'utilitza la plataforma ClkickEdu.</p>							
--	----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

#### 4.2.2. Triangulació de les dades

A partir de les dimensions d'anàlisi i de la categorització de les dades portada a terme amb la matriu d'anàlisi es triangulen les diferents visions, és a dir, les dades obtingudes amb les entrevistes, els qüestionaris i l'anàlisi dels documents dels diferents centres. Per així comprendre els vincles que s'estableixen entre els diferents casos estudiats, arribar a punts de saturació i construir el cas que ha de permetre respondre la pregunta de recerca i assolir els objectius proposats.

El **rol de les famílies** a les escoles varia segons el tipus de centre, a l'escola més petita es té molt en compte l'opinió de les famílies i es creen espais per compartir la tasca educativa amb els pares i mares "L'escola té molt en compte les famílies, perquè són poques i dues de les mestres són mares i els agrada participar de les seves escoles" (e1). Quan l'escola no és només de primer cicle d'educació infantil, sinó que acull infants de tota l'educació obligatòria, les famílies queden més en segon pla i la seva participació es centra en les activitats festives del centre "A nivell d'infantil els pares s'hi impliquen més, assisteixen a festes com la castanyada, carnestoltes, Sant Jordi..." (e2). Generalment s'observa que les famílies responen positivament a la col·laboració que els centres els demanen.

A les tres escoles bressol la comunicació entre escola i família és diària i utilitzen diferents mitjans o vies de comunicació per relacionar-se. Comparteixen l'educació dels més petits amb els seus progenitors i els mantenen informats de l'evolució i els canvis dels seus fills o filles.

Totes les escoles disposen com a mínim d'una **eina TIC** per a comunicar-se amb les famílies, aquesta és una característica comuna perquè a l'hora d'escollir els centres ja es va tenir en compte que disposessin d'alguna eina TIC per a relacionar-se amb els pares i les mares. A l'escola A utilitzen el Twitter, el correu electrònic i estan construint un web/blog; a la B usen el correu electrònic, el blog i el web; i a la C tenen dos blogs i una plataforma educativa (on també s'hi troba el correu electrònic).

Per tant, tots els centres disposen d'un web o blog on compartir informació amb la resta de la comunitat educativa. El correu electrònic és la principal eina de comunicació amb les famílies i tot i que a la societat actual les xarxes socials tenen un paper molt

important, les escoles es troben en un període d'iniciació en l'ús d'aquestes com a via de comunicació entre escola i família. En resum, les eines més utilitzades són el blog i el correu electrònic, seguides del web i en últim lloc les xarxes socials i els Learning Management System (plataforma educativa per gestionar el centre).

L'**origen** de les eines TIC és divers, podem diferenciar escoles on la iniciativa sorgeix de la pròpia escola i de l'interès d'alguna de les mestres, com a l'escola A; les que la iniciativa d'algunes de les eines que utilitzen ve de l'AMPA<sup>5</sup>, com el web de l'escola B; o les que han cercat una eina TIC que permeti la comunicació i el treball en xarxa entre diferents escoles, com la plataforma educativa de l'escola C. En moltes ocasions sorgeix de l'escola i de la necessitat d'adaptar les vies de comunicació entre els dos agents educatius als canvis que pateix la societat.

Des de les escoles exposen que la principal **funció i objectiu** de les eines TIC utilitzades és informar a les famílies sobre allò que passa a l'escola. Tot i que des d'alguns centres, com l'escola A, volen aconseguir que els pares participin més però encara no han trobat la manera de fer-ho.

La funció comunicativa s'observa en l'ús de la plataforma educativa a l'escola C i en l'ús del correu electrònic a tots els centres analitzats. El correu electrònic s'utilitza per mantenir una comunicació amb les famílies, especialment per enviar notes informatives i perquè les famílies es comuniquin amb les mestres. La plataforma s'utilitza per informar a les famílies, però al disposar d'un correu electrònic també és una via de comunicació entre els dos agents educatius.

Analitzant les diferents eines TIC s'observa que generalment la funció d'aquestes és totalment informativa, tenen l'objectiu de mantenir informades a les famílies. La participació de les famílies no és gaire significativa, només participen en forma de comentari en alguns dels blogs i/o al Twitter.

En resum, a totes les eines s'observa una funció informativa i la funció comunicativa es limita al correu electrònic i al Learning Management System. Tot i que les escoles

---

5 Associació de Mares i Pares d'Alumnes.

utilitzen les eines TIC per demanar la col·laboració i la participació de les famílies a l'escola (activitats, festes, partar material, sortides...).

El **contingut** varia segons l'eina i l'escola, però les mestres utilitzen principalment les eines TIC per fer arribar a les famílies informació sobre el dia a dia de l'escola (de forma escrita i amb imatges) i informacions o comunicacions d'interès.

A l'escola A expliquen que el contingut del Twitter està relacionat amb les activitats del dia a dia de l'aula i amb el correu electrònic envien notes informatives. El blog i el web està en construcció, però l'objectiu és que el blog reculli informació del dia a dia i el web informació més general i centralitzi totes les eines TIC que l'escola utilitza per a comunicar-se amb les famílies (amb els diferents enllaços). A l'analitzar el Twitter s'observa que realment el contingut que hi ha està relacionat amb el dia a dia de les aula (imatges, explicació activitats, recordatoris, notes informatives...) i també hi ha informacions d'interès per a les famílies (informacions d'interès del poble, de l'educació dels infants, propostes d'activitats...). L'ús que l'escola fa de les piulades s'adequa al interès de les famílies, perquè la prioritat d'aquestes és veure què han fet els infants durant el dia i en segon terme reforçar les notes en format paper i veure el seu fill o filla fent una activitat.

A l'escola B, segons les mestres, utilitzen el blog per explicar tot el que es va fent a l'escola, classificat per temes; al web hi ha continguts més generals i d'interès per a tota l'escola; i al correu el contingut és el de les notes informatives que també es passen en format paper. A l'analitzar les eines (web i blog) s'observa clarament aquesta diferenciació, el contingut del blog és la descripció de les activitats dels infants d'educació infantil i imatges d'aquestes i el del web són informacions generals de l'escola i articles o notícies d'interès. El que hi ha al blog s'adequa al que els pares tenen interès en trobar-hi, com informacions del dia a dia de l'aula i fotografies de l'activitat, però les famílies també estan interessades en trobar-hi les notes informatives, documents que reben per correu electrònic o troben al web. El contingut actual del web també s'adapta a les preferències de les famílies, perquè volen trobar documents d'interès, circulars i informacions del dia a dia de l'escola. Hi ha continguts que les famílies volen trobar-ho a les dues eines, pot ser que prefereixin una única eina que ho englobi tot.

L'escola C diferencia tres continguts: informacions generals de l'escola, informacions sobre l'educació dels infants i informacions d'aula i personals de cada infant. Per això utilitzen el blog de la llar, el blog Educar Avui i la plataforma educativa respectivament. Els continguts reals del blog de la llar s'adeqüen als que explica la coordinadora d'infantil a l'entrevista, perquè s'hi troben notícies de l'escola, calendari escolar o informacions dels serveis, instal·lacions i documents. També hi ha l'accés a la plataforma educativa. Pel que fa a les preferències de contingut de les famílies és diferent a l'organització de l'escola, ja que al blog de la llar els agradaria trobar activitats externes o articles d'interès sobre l'educació dels infants i la plataforma els agradaria que agrupés informació general del centre, específica de cada aula i personal de cada infant. Per tant, les famílies tenen preferència per agrupar tota la informació en una sola eina.

En general, les tres escoles utilitzen les eines TIC per informar a les famílies sobre allò que es fa a l'escola (de forma escrita i amb imatges) i per fer-los arribar informació o comunicats d'interès. Les famílies volen trobar-hi informació relacionada amb el seu fill o filla, com fotografies, i allò que han fet durant el dia. Hi ha escoles que després d'iniciar el projecte d'introduir les TIC com a mitjà de comunicació entre família i escola passen un qüestionari per conèixer allò que les famílies volen trobar en aquelles eines (per exemple l'escola A), però d'altres no s'ho han plantejat i el contingut que hi introdueixen és allò que ells creuen que els pot interessar a les famílies o aquells interessos que en trobades informals els pares i les mares els han comentat.

A totes les escoles els principals destinataris de les eines TIC són les famílies del centre, perquè la gran majoria dels apartats fan referència a informació d'interès per a els pares i les mares de l'escola. Analitzant les eines s'ha observat que hi predomina la informació del dia a dia de l'escola, imatges del que es fa al centre, enllaços a altres eines TIC del centre i notes informatives.

Tot i que, generalment, les eines TIC vagin dirigides a les famílies del centre, en segon terme (i molt allunyat del primer) es troben apartats dirigits a la resta de la comunitat educativa o de la societat, moltes vegades per promocionar el centre. Com per exemple, informació de l'escola o de la preinscripció que es pot veure al web de l'escola B. A l'hora de triar, crear i dissenyar les eines TIC que les escoles utilitzen per a comunicar-

se amb les famílies els **criteris d'elaboració** que han seguit i segueixen es basen, principalment, en dos vessants: la tècnica i la pedagògica. S'ha trobat que les decisions tècniques les pren una mestra de l'escola que està interessada amb el tema de les TIC (escola A) o una persona amb perfil tècnic amb la col·laboració de l'equip directiu o de l'equip TIC del centre (escola B i C). En canvi els criteris pedagògics, d'estètica i funcionals els elaboren l'equip directiu i l'equip TIC de l'escola.

Generalment les eines TIC són gestionades per l'escola, però les persones encarregades de **mantenir-les i actualitzar-les** varien segons el centre i l'eina. A l'escola A cada mestra gestiona les piulades de la seva aula i l'objectiu és que també es gestionin i actualitzin el blog i que el contingut del web sigui consensuat entre tot l'equip educatiu. A l'escola B cada mestra gestiona el seu blog, però la persona encarregada d'actualitzar i gestionar el web és un tècnic extern a l'escola (tot i que el contingut es consensua per tot el claustre de mestres). A l'escola C el blog de la llar l'actualitza i el manté la comissió TIC o de plataforma; el blog Educar Avui és gestionat per mestres de l'escola i la comissió TIC (però la mestres decideixen quins articles hi pengen); el manteniment de la plataforma el fa la comissió de plataforma i la introducció del contingut ho fan les pròpies mestres, tot i que si el contingut és a nivell de tota l'escola moltes vegades també es fa des de la comissió de plataforma. A totes les escoles el correu electrònic es gestionat pels mateixos mestres, són els encarregats de redactar i fer arribar la informació a les famílies.

S'observa que a l'escola pública no tenen cap servei tècnic que els assessori i que els ajudi en el manteniment de les eines TIC que utilitzen per a comunicar-se amb les famílies, en canvi a les escoles concertades hi ha un servei tècnic que els ajuda en les tasques de manteniment. A l'escola B aquesta ajuda es centra en actualitzar el web amb les dades que l'equip de mestres els fa arribar, a l'escola C l'ajuda per part de l'equip tècnic de ClickEdu es basa en problemes tècnics, perquè la gestió directa es fa des de l'equip de plataforma.

L'ús de cada eina varia segons la funció i l'objectiu que l'escola vol aconseguir i la importància que li donen. Es troben eines on l'ús és gairebé diari, com el correu, o d'altres on l'actualització no és tant freqüent perquè es tracta informació més estàtica, com el web.



A l'escola A l'ús del Twitter és diari i el correu electrònic només l'utilitzen quan s'han d'enviar notes informatives. A l'analitzar el Twitter del centre s'observa que realment l'usen diàriament per mantenir informades a les famílies sobre el que es fa a l'escola i en ocasions com a mitjà d'informació. Les famílies l'utilitzen principalment per a mantenir-se informades i poques vegades aporten comentaris o informació d'interès, fent-ne un ús unidireccional. Les famílies valoren positivament l'ús que l'escola fa de les piulades (nota mitjana de 4,67 sobre 5) i, com ja s'ha comentat anteriorment, el contingut s'adequa al que les famílies volen trobar.

A l'escola B la coordinadora d'infantil explica que actualitzen el blog dos o tres vegades a la setmana per informar als pares sobre el que han fet els infants a l'escola, a l'analitzar l'eina s'observa que aquest ús no és constant i varia segons la setmana. El correu electrònic, segons l'escola, és l'eina de comunicació amb les famílies i les mestres envien dos o tres correus per setmana, en moltes ocasions per fer-los arribar notes informatives. L'ús del web és més residual, perquè la informació que recull és més estàtica i no cal actualitzar-la tant sovint. Les famílies valoren positivament l'ús que l'escola fa del blog i del web per mantenir-los informats, el blog recull informació més concreta que el web i pot ser una de les causes perquè les famílies el valorin més positivament (la valoració del blog és de 4,62 sobre 5 i la del web 4,13 sobre 5).

A l'escola C utilitzen diàriament la plataforma educativa com a mitjà de comunicació amb les famílies i dins d'aquesta el correu electrònic reforça o complementa la informació penjada a la plataforma, ja que avisa a les famílies que hi ha nous continguts o simplement s'utilitza com a via de comunicació directa entre mestres i família. La plataforma és l'agenda en format digital i tot i que no es pot analitzar el seu ús real (perquè és d'accés privat) la valoració de les famílies és positiva (3,55 sobre 4). La valoració del correu electrònic (3,65 sobre 4) és una mica superior a la de la plataforma, possiblement perquè és una eina ja coneguda i saben com utilitzar-la. L'ús del blog de la llar és menys freqüent que el de la plataforma, perquè el contingut no és tant del dia a dia sinó de notícies o informacions d'interès general. De fet l'objectiu d'aquest blog és que les famílies tinguin l'accés a la plataforma. L'ús del blog Educar Avui és nou d'aquest curs, cada cert temps l'escola penja articles d'interès en l'educació dels infants. Les famílies també valoren positivament l'ús que l'escola fa del blog de la llar (3,63

sobre 4) i del blog Educar Avui (3,38 sobre 4). La valoració més baixa és la del blog Educar Avui perquè és el menys utilitzat i per tant el menys conegut per les famílies.

En general l'ús de les eines TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família és unidireccional, l'escola l'utilitza per a informar a les famílies, i en moltes poques ocasions hi ha una bidireccionalitat en l'ús d'aquestes. Fet que es pot relacionar amb les funcions de les diferents eines exposades anteriorment, perquè la gran majoria tenen una funció informativa i per tant hi ha un ús unidireccional. Únicament es troba ús bidireccional i una funció comunicativa en el correu electrònic i en la plataforma educativa.

L'**ús general de les TIC** com a mitjà de comunicació entre escola i família és molt positiu, perquè les tres escoles li donen molta importància i tenen com a objectiu potenciar-ne el seu ús, tot reduint l'ús del paper. Les famílies també valoren positivament l'ús que l'escola fa de les diferents eines i sembla que com més s'utilitza i es promou l'eina més interessades estan en fer-les servir.

Cal tenir en compte que no tots els centres fan un mateix ús (en quantitat i qualitat) de les diferents eines, es pot diferenciar els centres que tot just s'inicien en l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació i els que ja porten temps utilitzant-les. També hi ha centres on l'ús de les TIC és molt superficial i l'ús real és minoritari, o els centres on l'ús és real i intenten potenciar els avantatges d'usar les noves tecnologies com a mitjà de comunicació entre escola i família.

L'anàlisi de les **dificultats d'accés** es centra en les famílies i els problemes que poden tenir a l'hora d'accedir a les noves tecnologies. Des de les escoles expressen que no tenen constància que les famílies tinguin problemes per accedir a les noves tecnologies, i que si n'hi han són de caire qualitatiu.

A la Llar d'Infants A no s'han trobat problemes d'accés per part dels pares i de les mares, únicament algunes famílies que no saben utilitzar el Twitter però que amb l'ajuda dels altres pares i mares han aconseguit fer-lo servir. En canvi a la Llar d'Infants B són conscients que hi ha famílies que no tenen accés a Internet o fins i tot a les noves tecnologies (es tracta de pares d'infants més grans, perquè els d'infantil tots tenen correu electrònic i l'utilitzen per a comunicar-se amb les mestres [e2]) i tenen intenció

de posar a la disposició de les famílies ordinadors amb accés a Internet perquè puguin accedir a la informació que pengen a la xarxa. A l'escola C expressen que no coneixen que les famílies tinguin problemes d'accés, principalment perquè gairebé tothom té smartphones i/o treballa amb l'ordinador.

Les escoles són conscients que perquè la informació arribi a totes les famílies cal assegurar-se que tothom tingui accés a les noves tecnologies, per això la introducció de les TIC com a via de comunicació i la supressió del format paper es fa esglaonadament i dues de les tres escoles encara no han eliminat del tot les notes en paper, les agendes o les fotografies a les instal·lacions de l'escola. La tendència és anar eliminant el paper i obrir pas a les TIC com a principal eina de comunicació amb les famílies.

En general, les famílies no expressen dificultats per accedir a les noves tecnologies i els que ho fan confirmen les afirmacions dels mestres en que les dificultats es troben en saber utilitzar les eines i no en tenir-hi accés. Per exemple a l'escola A el 50% de les famílies que han contestat el qüestionari expressen que no tenen dificultats, davant del 30% que tenen dificultats perquè no saben utilitzar les eines TIC; a l'escola B el 87% de les famílies no tenen cap tipus de dificultat i al 13% restant les dificultats venen donades pel tipus de dispositiu (hardware) que utilitzen que no és compatible amb l'eina TIC (software) que usen a l'escola; i a l'escola C el 88% de les famílies no tenen cap tipus de dificultat, davant del 5% que no saben utilitzar-les. Per tant, del total de famílies que han contestat els qüestionaris només el 21,7% expressa algun tipus de dificultat per a accedir a les eines TIC (el 75% no té cap dificultat i el 3,3% no ha contestat aquesta pregunta). Aquesta escletxa digital o desigualtat d'accés a les noves tecnologies és de caire qualitatiu, perquè tot i tenir accés a les noves tecnologies no saben com utilitzar-les. D'aquest 21,7% el 7,3% tenen interès en rebre formació, per tant estan interessats en trencar aquesta barrera i aprendre a utilitzar les TIC per a comunicar-se amb l'escola.

En general les escoles donen molta importància a utilitzar les TIC com a via de comunicació entre escola i família i troben en aquest mitjà de comunicació molts més **avantatges** que **inconvenients**. Entre els avantatges destaquen que és una via de comunicació instantània, a tota hora, en qualsevol lloc... És a dir que trenca barreres d'espai i temps. Permet una comunicació molt més ràpida i eficaç, ja que no hi ha intermediaris entre l'emissor i el receptor. També ho valoren positivament perquè pot

ser un espai que les famílies utilitzin per iniciar una conversa amb els seu fill i conèixer de primera mà què ha fet a l'escola. Com a inconvenients, les mestres expliquen que per fer un bon ús de les TIC com a mitjà de comunicació amb les famílies han de dedicar moltes hores fora de l'horari laboral. Necessiten un sobre esforç per mantenir actualitzades totes les eines TIC emprades a l'escola. També hi ha la por de no utilitzar-les correctament i/o que no arribi a tothom (ja sigui per problemes tècnics, que les famílies no utilitzin les TIC amb freqüències o per desigualtats quantitatives o qualitatives en l'accés a les noves tecnologies), i que en conseqüència apareguin problemes de comunicació.

L'opinió de les famílies és molt semblant a la de les mestres, el 98,4% de les famílies troben que les eines TIC i Internet poden ajudar a la comunicació entre escola i família i creuen que trenquen barreres d'espai i temps. Destaquen que reforça, augmenta i facilita la comunicació i la informació rebuda, que l'accés és ràpid, des de qualsevol lloc i en qualsevol moment, i immediat. La por del 2,6% restant és que es trenquin i es disminueixin les relacions entre els dos agents educatius, que supleixi les relacions cara a cara del dia a dia de l'escola.

Tot i que ja hi ha moltes famílies que han expressat als mestres que **prefereixen rebre la informació** via correu electrònic, a l'escola A i B l'ús de l'agenda encara és el principal mitjà de comunicació. En canvi a l'escola C utilitzen la plataforma com a via de comunicació entre família i escola (a lactants encara hi ha notes en paper).

En general les famílies prefereixen alguna eina TIC com a via de comunicació amb l'escola, cal destacar que l'eina TIC que té més acceptació per part de les famílies a cada escola està relacionada amb l'eina que l'equip educatiu potencia i utilitza més. El top tres de l'escola A és el correu electrònic, l'agenda i les xarxes socials; el de l'escola B és el correu electrònic, les agendes i el blog; i el de la C el correu electrònic, la plataforma i les agendes conjuntament amb els missatges a mòbil.

Per tant, l'eina TIC més acceptada per part de les famílies és el correu electrònic, eina que utilitzen a totes les escoles. L'agenda encara té un gran pes com a mitjà de comunicació, però cada vegada més s'està trencant amb lo tradicional i obrint pas a l'ús

d'eines TIC que permetin una relació entre escola i família adaptades a la societat actual.

### **4.3. Discussió**

Després de triangular la informació obtinguda dels diferents instruments i de les tres escoles objecte d'estudi, es vol relacionar les dades més rellevants amb el marc teòric del treball. Fent especial èmfasi en temes com el rol de les famílies a l'escola, el tipus d'eines o l'escletxa digital.

El rol que desenvolupen les famílies dins de les diferents escoles, la importància que des de les escoles donen a la relació amb les famílies i els diferents mitjans de comunicació (TIC o no TIC) que els centres han cercat per a relacionar-se amb els pares i les mares, afirmen que les escoles (en aquest cas escoles bressol) s'han trobat amb la necessitat d'establir un vincle amb les famílies. A les tres escoles bressol la comunicació entre escola i família és diària, confirmant així el que diu Goldshmid (2003, p. 35) "els contactes diaris a l'escola bressol, cada matí i cada tarda, són certament útils per arribar a entendre què vol dir compartir amb altres l'atenció als infants". Perquè com explica el Decret 101/2010, i autors com Casalé i Rus (2003) o Bassedas, Huguet i Solé (2008), la família i l'escola han de treballar conjuntament en l'educació de l'infant.

Centrant la visió en les eines TIC que les escoles analitzades utilitzen per a comunicar-se amb les famílies (blog, web, correu electrònic, Twitter i plataforma educativa) es troba relació en els següents punts del marc teòric: les classificacions d'eines TIC de Gros (2011), Bloom (Churches, 2009) i Cobo i Pardo (2007); i els nivells de participació de les famílies als centres de Gento (1994).

Segons la classificació de Gros (2011) les escoles utilitzen principalment eines de publicació (blogs i web) i en segon terme eines de comunicació i relació (Twitter). Tot i que dins d'aquesta classificació no tingui cabuda el correu electrònic, es pot considerar com una eina de comunicació i de relació entre un emissor i un receptor. També cal tenir en compte que les plataformes educatives són tant eines de publicació com de comunicació i relació. Per la Taxonomia de Bloom (Churches, 2009), utilitzant aquestes eines de relació entre família-escola s'estan afavorint les habilitats de crear i de comprendre dels mestres, perquè creen contingut que més tard han de comprendre per

classificar-los, i l'habilitat d'avaluar de les famílies, perquè revisen i jutgen el contingut que troben a les diferents eines. Seguint la Taxonomia de Cobo i Pardo (2007), les eines més usades són les de Contingut (blog i web) i les Social Networking (Twitter). El correu electrònic i la plataforma educativa també es podrien emmarcar en les eines de Contingut, perquè afavoreixen la lectura i l'escriptura en línia i la seva distribució i intercanvi.

Generalment les eines que les tres escoles utilitzen tenen una funció informativa, excepte el correu electrònic i algunes de les funcions de la plataforma educativa que tenen una funció comunicativa. Per tant, segons els diferents nivells de participació de Gento (1994), els casos estudiats es troben principalment al primer nivell de participació (informatiu), excepte el correu electrònic i la plataforma que es troben al segon nivell (comunicatiu). Tot i això, a les escoles els agradaria que les famílies participessin a les eines TIC fent comentaris i aportacions. Arribant així al nivell més alt de participació. Perquè "l'objectiu és que les eines no siguin només perquè l'escola pugui informar les famílies, sinó que elles també hi puguin participar. Que les famílies puguin compartir coses, encara que no ho fan gaire" (e1).

Utilitzant les eines TIC com a mitjà de comunicació i de relació amb les famílies poden aparèixer dificultats d'accés a la informació, parlant així de l'esclatxa digital "la desigualtat que hi ha entre àrees geogràfiques o individus de diferents nivells socioeconòmics en allò relatiu a les seves oportunitats d'accés a les TIC i a l'ús d'Internet" (Ortoll; Casacuberta i Collado, 2006, p. 32). De la mostra de famílies estudiades, el 21,7% expressa algun tipus de dificultat per accedir a les eines TIC. Fet que posa en evidència les desigualtats d'accés a les noves tecnologies que poden sorgir entre les famílies d'una mateixa escola i la importància de conèixer-les i lluitar per superar-les. Per això des de l'escola s'ha de trencar amb aquesta exclusió digital oferint oportunitats i recursos perquè tothom pugui accedir a les noves tecnologies, és a dir localitzant tant les dificultats de caire quantitatiu com les qualitatives i permetre l'alfabetització digital (Casado, 2006) de tota la comunitat educativa.

L'anàlisi de les eines TIC que utilitzen en aquests tres centres com a mitjà de comunicació entre escola i família afirma que les escoles bressol tendeixen a utilitzar blogs per explicar amb fotografies i text el dia a dia de l'aula i del centre. L'estudi

d'Aguilar i Leiva (2012) posa exemples d'ús de les TIC com a via de comunicació entre els dos agents educatius, experiències que s'assemblen a les que es porten a terme a les escoles estudiades: l'ús del el correu electrònic, el blog o les xarxes socials.

## **5. Elaboració d'una guia per a l'elecció d'eines TIC en la relació escola i família**

Després d'analitzar com s'utilitzen les eines TIC per a comunicar-se amb les famílies a tres escoles bressol es disposa de la informació necessària per a plantejar-se com assolir el tercer objectiu de la recerca i donar resposta a la segona pregunta.

En aquest punt del treball, partint de les experiències analitzades anteriorment, es vol fer una incidència sobre el tema dissenyant una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació amb les famílies.

### **5.1. Metodologia**

Aquesta segona fase del treball pràctic s'emmarca en el paradigma sociocrític, doncs l'objectiu és dissenyar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a via de comunicació entre escola i família, essent el primer pas d'una possible proposta per a la presa de decisions i canvi.

Aquesta guia podria formar part d'una primera fase en un disseny d'investigació-acció, perquè s'han identificat els criteris necessaris per escollir i dissenyar l'eina TIC més adient per a la relació i la comunicació entre escola i família (amb l'anàlisi anterior) i en base a aquests s'ha elaborat la guia d'elecció. El següent pas seria utilitzar aquesta guia en diferents centres i analitzar, reflexionar i avaluar els resultats, per tornar a iniciar el cicle de planificació, execució i anàlisi i reflexió.

### **5.2. Guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família**

Amb l'anàlisi anterior s'ha observat la importància de seguir uns criteris a l'hora de triar i dissenyar l'eina TIC més adient per a comunicar-se i relacionar-se amb les famílies en una escola bressol. Amb l'objectiu d'elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família, s'exposen els criteris considerats més importants en aquesta elecció:

- L'ús de l'eina: què es vol fer amb aquesta eina. Tant pel que fa referència a la freqüència d'ús, quan es vol utilitzar, com al contingut que s'hi vol introduir.



- La funció: amb quina finalitat es vol utilitzar l'eina. Per informar a les famílies, establir una comunicació amb elles o fer que participin a l'escola a través de l'eina.
- Els destinataris: conèixer el públic al que va destinada l'eina, tant les seves preferències d'ús i d'informació com les seves característiques davant les eines TIC.

Partint d'aquests criteris una possible guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família podria ser preguntar-se: *què, quan, per què i per a qui*, per finalment trobar quina eina TIC és la més adient per a assolir l'objectiu de relació entre escola-família plantejat.

Per això, aquesta guia planteja proposar-se l'objectiu general de relació amb les famílies que es vol assolir utilitzant una eina TIC i complementar la següent graella amb la informació necessària per a conèixer els criteris més important en la tria de l'eina.

Aquesta taula vol recollir informació per a respondre les preguntes *què, quan, per què i per a qui*, i donar unes orientacions sobre allò més important a l'hora de triar l'eina més adequada per a comunicar-se amb les famílies del centre, perquè permetran conèixer la realitat i adaptar l'eina a les necessitats.

A la columna del *què* cal especificar aquell contingut que es vol posar a l'eina, diferenciant l'estàtic (que no varia) del dinàmic (que va canviant); a la del *quan* la freqüència d'ús que se li vol donar a l'eina, marcant si serà diària, setmanal, mensual o d'un altre tipus; a la columna del *per què* s'identificarà quina serà la funció<sup>6</sup> de l'eina; i a la del *per a qui* s'anomenarà a qui va destinada l'eina i per a cada destinatari s'exposarà allò que vol trobar i les dificultats que pot tenir per accedir-hi.

---

<sup>6</sup> Informativa, comunicativa o participativa.

Objectiu general de relació: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Què?		Quan?		Per què?		Per a qui?		
Contingut estàtic	Contingut dinàmic	Freqüència d'ús	Funció		Destinatari	Preferència informació	Dificultats d'accés	
							Quantitatives	Qualitatives
		Diària	Informar					
		Setmanal	Comunicar					
		Mensual	Fer participar a les famílies					
		Altres	Altres					

Una vegada identificats els criteris de selecció de l'eina, en aquesta taula s'indiquen les eines que més s'adeqüen a cada resposta. L'eina que més vegades es repeteixi serà la que més s'adapti a les necessitats de relació entre escola i família d'aquell centre.

Què?		Quan?		Per què?		Per a qui?			
Contingut estàtic	Contingut dinàmic	Freqüència d'ús		Funció		Destinataris	Preferència informació	Dificultats d'accés	
								Quantitatives	Qualitatives
Web	Blog	Diària o setmanal	Blog, Correu electrònic, Twitter, Plataforma educativa	Informar	Blog, Correu electrònic, Twitter, Plataforma educativa		Què predomina contingut dinàmic o estàtic?	Crear un espai amb ordinadors connectats a Internet obert a les famílies.	Fer formacions o passar informació de com fer-ho servir en format paper.
	Correu electrònic			Comunicar	Correu electrònic i Plataforma educativa				
	Twitter	Mensual	Web, Blog	Fer participar a les famílies	Blog, Twitter.				
	Plataforma educativa	Altres	Web	Altres					

## 6. Conclusions

Les conclusions d'aquest treball s'estructuren en relació als objectius de la recerca i en relació a l'aprenentatge.

### 6.1. Conclusions en relació als objectius de la recerca

Les conclusions en relació als objectius de la recerca giren al voltant de les dues preguntes de recerca, *Quines eines TIC utilitzen a tres escoles bressol per a relacionar-se i comunicar-se amb les famílies? Què es necessita saber per escollir l'eina TIC més adient a les necessitats de relació entre escola i família d'un centre?*, i dels objectius que sorgeixen de cadascuna d'elles.

Per a respondre la primera pregunta s'ha trobat que les eines utilitzades a les tres escoles bressol per a relacionar-se i comunicar-se amb les famílies són el correu electrònic, el blog, el web, les xarxes socials (Twitter) i la plataforma educativa. El correu electrònic és la més utilitzada (els tres centres la utilitzen) i les xarxes socials o la plataforma educativa les eines que menys s'usen (només una de les tres escoles les fan servir).

Per tal d'assolir el primer objectiu de la recerca, *identificar, analitzar i categoritzar les eines TIC utilitzades a tres escoles bressol per a la relació i la comunicació entre escola i família*, s'han identificat les eines anteriorment esmentades i tot analitzant les dades obtingudes de les entrevistes a mestres, els qüestionaris a famílies i l'anàlisi de les mateixes eines s'han pogut classificar segons el tipus d'eina i la seva funció.

Categoritzant-les segons el tipus d'eina es conclou que seguint la classificació de Gros (2011) les escoles utilitzen principalment eines de publicació (blogs i web) i en segon terme eines de comunicació i relació (correu electrònic, Twitter i plataforma). Per la Taxonomia de Bloom (Churches, 2009), utilitzant aquestes eines de relació entre família-escola s'estan afavorint les habilitats de crear i de comprendre dels mestres, perquè creen contingut que més tard han de comprendre per classificar-los, i l'habilitat d'avaluar de les famílies, perquè revisen i jutgen el contingut que troben a les diferents eines. I segons la Taxonomia de Cobo i Pardo (2007), les eines més usades són les de Contingut (blog i web) i les Social Networking (Twitter). Emmarcant el correu electrònic i la plataforma educativa dins de les eines de Contingut.

Seguint els diferents nivells de participació de Gento (1994), els casos estudiats es troben principalment al primer nivell de participació (informatiu), excepte el correu electrònic i la plataforma que es troben al segon nivell (comunicatiu). Predominen les eines amb una funció informativa, exceptuant el correu electrònic i la plataforma educativa que tenen una funció comunicativa.

Per poder assolir el primer objectiu de la recerca s'ha hagut d'assolir prèviament l'objectiu dos, *Obtenir informació sobre l'ús que escola i famílies fan de les eines TIC per a comunicar-se entre elles*, perquè la informació obtingut s'ha utilitzat per descriure, analitzar i categoritzar les eines TIC que utilitzen a les tres escoles bressol objecte d'estudi.

Gràcies a aquesta recerca es pot afirmar que a la societat actual les TIC tenen un paper cada vegada més important en la relació família-escola, amb el pas del temps hi ha més escoles que usen les noves tecnologies per informar a les famílies i mostrar-los el que es fa al centre. Però encara avui hi ha famílies que no tenen accés a les TIC, degut a l'escletxa digital. Hi ha persones que estan excloses digitalment, perquè no poden accedir a l'ús de les noves tecnologies o perquè no tenen la capacitat de gaudir-ne. Les principals dificultats d'accés a les TIC de les famílies de les escoles objecte d'estudi són de caire qualitatiu, tenen accés a les noves tecnologies però no saben com utilitzar-les. Per aquest motiu és molt important que l'escola conegui la realitat i les necessitats de les seves famílies i adequi l'ús de les TIC com a mitjà de comunicació entre escola i família.

Aquest estudi s'ha portat a terme a escoles de tipologies diverses, però la mostra no és prou representativa com per determinar si la tipologia i l'entorn dels centres influeixen en l'ús de les TIC com a mitjà de relació entre escola i família. El que sí que es pot afirmar és que l'ús que les famílies fan de les eines TIC proposades per les escoles és directament proporcional a la promoció i a l'ús que l'escola en fa de la mateixa, i que l'entusiasme i la confiança de l'equip educatiu vers les TIC com a mitjà de comunicació amb els pares i les mares de l'escola afavoreix l'acceptació per part de les famílies.

Per a donar resposta a la segona pregunta de recerca s'han establert uns criteris que s'han considerat importants a l'hora de triar i dissenyar l'eina TIC més adient per a

comunicar-se i relacionar-se amb les famílies d'una escola concreta. Els criteris d'ús, la funcionalitat i els destinataris són el punt de partida per a la construcció d'una guia per a l'elecció de l'eina més adequada.

Amb l'elaboració d'aquesta guia s'assoleix l'objectiu 3 d'aquesta recerca, *elaborar una guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de comunicació i de relació entre escola i família*, intentant donar unes indicacions que puguin ajudar a les escoles a escollir l'eina TIC que més s'adapti al seu objectiu de relació amb les famílies.

## **6.2. Conclusions en relació a l'aprenentatge**

Amb la realització d'aquest treball es poden diferenciar dos tipus d'aprenentatges, aquells que estan relacionats amb la recerca educativa i els que fan referència al tema de la recerca, la relació família-escola mitjançant eines TIC.

En torn a la recerca educativa la investigació sobre com tres escoles bressol utilitzen les eines TIC per a comunicar-se amb les famílies ha permès posar en pràctica els continguts treballats a l'assignatura de mètodes. Aprenent així els passos a seguir per a portar a terme una recerca o investigació educativa, com també a dissenyar els instruments de recollida de dades. Amb aquest treball s'ha hagut de demanar la col·laboració de diferents centres, fet que ha permès adonar-se d'una de les dificultats de fer recerca: dependre de terceres persones. Una de les parts més complicades del treball de camp ha estat contactar amb els informants claus de l'estudi i que aquests estiguessin disposats a col·laborar i participar d'aquesta recerca.

Pel que fa als aprenentatges sobre el tema de la recerca estan relacionats amb els resultats obtinguts i les conclusions en relació als objectius de la recerca exposades anteriorment. A trets generals ha permès descobrir com són les relacions família-escola a tres escoles bressol i relacionar-ho amb els aprenentatges d'assignatures d'aquests quatre cursos del grau. També s'han adquirit coneixements sobre les eines TIC que utilitzen les escoles per a comunicar-se amb les famílies, tot descobrint característiques d'aquestes i relacionant-ho amb alguns dels temes tractats a les assignatures de l'itinerari en Tecnologies de la Informació i la Comunicació a l'Escola.

Com a futura mestra els aprenentatges adquirits amb aquesta recerca seran d'utilitat per a afrontar la difícil tasca de comunicar-se amb les famílies. Els coneixements adquirits sobre l'ús que les tres escoles fan de les eines TIC per a relacionar-se amb les famílies fa plantejar-se com ens agradaria que fossin a la nostra escola i de quina manera es poden aprofitar les potencialitats i avantatges d'aquesta via de comunicació i de relació. La guia proposada pot ser una ajuda a l'hora de triar l'eina que més s'adeqüi a l'escola, una guia que a mesura que es vagi ampliant la mostra i es vagi aplicant a diferents centres es pot anar modificant i millorant.

## 7. Limitacions i perspectives de futur

En aquest últim apartat es volen exposar per una banda les limitacions i els entrebancs trobats a l'hora de realitzar aquest treball, i per l'altra les perspectives de futur del mateix.

Les limitacions davant d'aquesta recerca s'han centrat principalment en les dificultats trobades per portar a terme el treball de camp. Com s'explica al punt 1.2. d'aquest treball, al primer semestre ja es va portar a terme l'anàlisi a dues escoles i l'objectiu posterior era ampliar la mostra a quatre centres. De fet, ja des d'un principi es va intentar contactar amb quatre escoles bressol però només es van obtenir respostes de dues d'elles. Finalment al mes de febrer es va poder realitzar l'anàlisi a un tercer centre, però no ha estat fins a principis de maig que s'ha aconseguit trobar una quarta escola disposada a col·laborar en la recerca. Tot i que en aquesta última escola s'ha fet l'entrevista a la directora i analitzat les eines TIC que utilitzen, les dades obtingudes no es reflecteixen en aquest treball perquè encara no es tenen els resultats dels qüestionaris que les famílies han contestat.

Relacionat també amb el tema de la recollida de dades, una altra limitació que s'ha trobat realitzant aquest treball és la mostra poc significativa de famílies que han contestat els qüestionaris, només l'han respost el 30,9% de les famílies que l'han rebut. Des d'un principi es coneixia la dificultat de trobar l'instrument més adient per rebre el nombre més elevat de respostes per part dels pares i de les mares de les escoles i possiblement el problema no ha estat l'eina de recollida de dades sinó la manera en que s'ha fet arribar o la poca informació que les famílies en tenien al respecte.

Després de portar a terme aquesta recerca es planteja quines són les perspectives de futur d'aquest estudi és a dir, a partir d'aquest punt com es podria continuar investigant sobre el tema. Partint de la idea que aquest Treball Final de Grau és només l'inici d'una possible investigació sobre com les escoles bressol utilitzen les noves tecnologies com a mitjà de comunicació amb les famílies i que la guia per a l'elecció d'eines TIC es basa només en les dades extretes de l'anàlisi d'aquestes escoles, es podria ampliar la mostra d'escoles analitzades. Fet que podria ajudar a definir amb més exactitud les eines TIC



que les escoles bressol utilitzen per a comunicar-se amb les famílies i millorar la guia per triar l'eina TIC més adient a les necessitats de relació del centre.

Implementar o portar a la pràctica a diferents centres la guia elaborada permetria analitzar i avaluar la utilitat d'aquesta com a instrument per a triar l'eina TIC que millor s'adapti a les necessitats dels centres. Aquesta posada en pràctica afavoriria la revisió i la millora de la guia per a l'elecció d'eines TIC com a mitjà de relació entre escola i família.

A més de seguir investigant en aquesta mateixa línia, es pot obrir una nova via de recerca. Després de conèixer que les escoles bressol tendeixen a utilitzar les eines TIC amb una funció informativa i que generalment l'ús de les eines és unidireccional, seria interessant investigar sobre com dinamitzen les escoles aquestes eines i com això influència en l'ús que en fan les famílies. Per tant, una possible nova pregunta de recerca podria ser: *com dinamitzen les escoles bressol estudiades les eines TIC emprades per a comunicar-se amb les famílies? Influència aquesta dinamització en l'ús que en fan les famílies?*

## 8. Referències

- Adell, J. (1997, novembre). Tendencias en educación en la sociedad de las tecnologías de la información. *EDUTEC. Revista electrónica de tecnología educativa*, 7. Extret de <http://www.uib.es/depart/gte/revelec7.html>
- Aguilar, M. C. i Leiva, J. J. (2012, gener). La participación de las familias en las escuelas TIC: análisis y reflexiones educativas. *Píxel-Bit. Revista de Medios y Educación*, 40. Extret de <http://acdc.sav.us.es/pixelbit/images/stories/p40/01.pdf>
- American Psychological Association (2009). *Publication Manual of the American Psychological Association* (6a ed.). Washington DC: American Psychological Association.
- Balagué, F. i Zayas, F. (2007). *Usos educatius dels blogs. Recursos, orientacions i experiències per a docents*. Barcelona: Editorial UOC.
- Barbero, J. I. (1993). Génesis y evolución histórica de la escuela. A M. A. Garcia de León, G. De la Fuente i F. Ortega (Eds.), *Sociología de la Educación* (pp. 71-88). Barcelona: Barcanova.
- Bas, E. i Pérez, V. (2010). Desafíos de la familia actual ante la escuela y las tecnologías de información y la comunicación. *Educatio Siglo XXI*, 28 (1). Extret de <http://revistas.um.es/educatio/article/view/109721/104411>
- Bassedas, E., Huguet, T. i Solé, I. (2008). *Aprender i ensenyar a l'educació infantil*. Barcelona: Graó.
- Beneyto, M. (2012). *Funcions de les aplicacions d'Internet en la relació família-escola* (Treball Final de Master). Extret de <http://www.recercat.cat/handle/2072/205958>
- Blurton, C. (2000). Noves direccions en l'educació. A Centre UNESCO de Catalunya, *Informe mundial sobre la comunicació i la informació 1999-2000*. Extret de <http://www.uoc.edu/web/cat/articulos/unesco/02/capitol2.html#7>

- 
- Casado, R. (2006). Alfabetización tecnológica. ¿Qué es y como debemos entenderla? A R. Casado (Dir.), *Claves de la Alfabetización digital* (pp. 67-73). Barcelona: Editorial Ariel. Fundación telefónica. Extret de [http://www.anamorenoromero.net/documentos/Anexo3\\_claves\\_alfabetiz\\_digital.pdf](http://www.anamorenoromero.net/documentos/Anexo3_claves_alfabetiz_digital.pdf)
- Casalé D. i Rus, E. (2003, febrer-març). La relació amb els pares a l'escola bressol. *Infància*, 130, 16-19.
- Castells, M. (2002). *La Galaxia Internet. Reflexions sobre Internet empresa i societat*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- Castells, M. (2003). *L'era de la informació: la societat xarxa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Cebrián, J. L. (1998). *La red. Cómo cambiarán nuestras vidas los nuevos medios de comunicación*. Madrid: Santillana / Taurus.
- Cebrián, M. i Gallego, M. J. (2011). *Procesos educativos con TIC en la sociedad del conocimiento*. Madrid: Pirámide.
- Cobo, C. i Pardo, H. (2007). *Planeta web 2.0. Inteligencia colectiva o medios fast-food* [versió electrònica]. Extret de <http://www.planetaweb2.net/>
- Cobo, C. i Moravec, J. W. (2011). *Aprendizaje Invisible. Hacia una nueva ecología de la educación* [versió electrònica]. Extret de <http://www.aprendizajeinvisible.com/es/>
- Comellas, M. J. (2009). *Família i escola: compartir l'educació*. Barcelona: Graó.
- Coll, C. (2012). *El impacto de las TIC en el curriculum y el aprendizaje escolar: una transformación en curso*. Sao Pablo: Conferencia invitada en Interdidáctica. Fórum Internacional de Tecnología Educativa. Extret de <http://www.slideshare.net/grintie/interdidactica-cc-cast>
- Collet, J. (2012, febrer). Famílies noves: educacions noves i relacions noves amb l'escola. *Guix*, 382, 35-39.
- Cortada-Pujol, M. (2012). Integració TIC a l'escola. Extret de <https://campus.uvic.cat>

- 
- Churches, A. (2009). *Taxonomía de Bloom para la era digital*. Eduteka. Extret de <http://www.eduteka.org/pdfdir/TaxonomiaBloomDigital.pdf>
- Decret 282/2006, de 4 de juliol, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC)*, 4670, 30099-30104, 6 de juliol de 2006.
- Decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC)*, 5686, 61472-61484, 5 d'agost de 2010.
- Delgado, P. (2008). A Crianza Escola-Família. Protecção e Sucesso Educativo. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 15. Extret de [http://www.upo.es/revistas/index.php/pedagogia\\_social/article/view/26/23](http://www.upo.es/revistas/index.php/pedagogia_social/article/view/26/23)
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2011a). *Document per a l'organització i el funcionament de les llars d'infants públiques dependents del Departament d'Ensenyament* [versió electrònica]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Extret de [http://cgtense.pangea.org/IMG/pdf/LLARS\\_2011\\_2012.pdf](http://cgtense.pangea.org/IMG/pdf/LLARS_2011_2012.pdf)
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2011b). *Escola i família. Junts per l'educació* [versió electrònica]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Extret de <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/c6faffb1-cf4d-45d9-a793-27c0206ef5cf/DOCUMENT%20MARC%20ESCOLA%20I%20FAMILIA.pdf>
- Domínguez, E. (1998). Origen y evolución de las instituciones educativas españolas hasta la Ley General de Educación. A A. J. Colom, J. Ll. Bernabeu, E. Domínguez i J. Sarramona (Coord.), *Teorías y instituciones contemporáneas de la educación* (pp. 265-285). Madrid: Ariel Educación.
- Flaquer, Lluís (1999). *La estrella menguante del padre*. Barcelona: Ariel.
- Flaquer, Ll. (2003, octubre/desembre). Família. *Idees*, 20. Extret de [http://www.idees.net/files/946-342-document/07\\_FlaquerC.pdf](http://www.idees.net/files/946-342-document/07_FlaquerC.pdf)

- 
- Generalitat de Catalunya (2012). *Educació infantil de primer cycle* [versió electrònica]. Extret de <http://www20.gencat.cat/portal/site/queestudiar/menuitem.e32cbab633a72f5cd56a1c76b0c0e1a0/?vgnextoid=2d81e5b683f2b210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextchanel=2d81e5b683f2b210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default>
  - Gento, S. (1994). *Participación en la gestión educativa*. Madrid: Santillana.
  - Goldschmied, E. (2003). *Educación l'infant a l'escola bressol*. Barcelona: Associació de mestres Rosa Sensat.
  - González, A., Gisbert, M., Guillem A., Jiménez, B., Lladó, F. i Ralló, R. (1996). Las nuevas tecnologías en la educación. A J. Salinas i et al.(Coord) , *EDUTECH'95: Redes de comunicación, redes de aprendizaje* (pp. 409-422). Palma: Universitat de les Illes Balears.
  - Gros, B. (Ed.) (2011). *Evolució i reptes de l'Educació Virtual. Construint l'e-Learning del segle XXI*. Barcelona: Editorial UOC.
  - Instituto Nacional de Estadística (2012). *Evolución de datos de Viviendas (2004-2012) por tamaño del hogar, habitat, tipo de equipamiento y periodo*. Extret de <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>
  - Ley General 14/1970, de 4 de agosto, de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa. *Boletín Oficial del Estado (BOE)*, 187, 12525-12546, 6 d'agost de 1970.
  - Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. *Boletín Oficial del Estado (BOE)*, 106, 17158-17207, 4 de maig de 2006.
  - Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo. *Boletín Oficial del Estado (BOE)*, 238, 28927-28942, 4 d'octubre de 1990.
  - Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'Educació. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC)*, 5422, 56589-56682, 16 de juliol de 2009.
  - Manganiello, E. (1970). *Introducción a las Ciencias de la Educación*. Buenos Aires: Librería del Colegio.

- Ortoll, E., Casacuberta, D. i Collado, A. J. (2006). *L'alfabetització digital en els processos d'inclusió social*. Barcelona: Editorial UOC.
- Pablo, F., Mañas, E. i Cuadrado, J. R. (2006). El impacto de las TIC en las formas de consumo familiar. *Economía industrial*, 360. Extret de [http://www.minetur.gob.es/Publicaciones/Publicacionesperiodicas/EconomiaIndustrial/RevistaEconomiaIndustrial/360/1P61-75\\_%20Ei%20360-8.pdf](http://www.minetur.gob.es/Publicaciones/Publicacionesperiodicas/EconomiaIndustrial/RevistaEconomiaIndustrial/360/1P61-75_%20Ei%20360-8.pdf)
- Peguero, S. (1997). *La cultura de la participació*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Parada, J. L. (2010). La educación familiar en la familia del pasado, presenta y futuro. *Educatio Siglo XXI*, 28(1). Extret de <http://revistas.um.es/educatio/article/view/109711/104401>
- Pérez, R. M. (2003). *Les relacions entre família i escola. Un anàlisi psicosocial*. Lleida: Pagès editors.
- Programa d'Informàtica Educativa del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2000). *La competència bàsica en tecnologies de la informació i la comunicació* [versió electrònica]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Extret de [http://www.xtec.cat/escola/tec\\_inf/tic/eixitic.pdf](http://www.xtec.cat/escola/tec_inf/tic/eixitic.pdf)
- Sandín, M. P. (2003). *Investigación cualitativa en educación. Fundamentos y tradiciones*. Madrid: Mc Graw Hill.
- Valero, J. M. (1989). *La escuela que yo quiero*. Méxic: Editorial Progreso.